וועטער:
קלאר און מילד

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

דאס אידישע ווארט

THE GATEWAY OF THE WEST

THE ISRAELITE PRESS

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

זון אויפגאנג — 6.22.
זון אונטערגאנג — 6.48.

Vol. 20, No. 60. Winnipeg, Tues. March 25, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג דינסטאג כה' אדר, תר"צ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAR 31

ווייצמאן באריכטעט ביי אגענטור קאמיסיע זיצונג וועגן פאליטישער לאגע

"לאגע איז איצט אזוי אומבאשטימט, ווי אין דער צייט פון סאן רעמא", באקלאגט זיך ווייצמאן. — קאמיסיע באטראכט פראיעקט פון קאנסטיטוציע פון דער אגענטור

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

לאנדאן, מארט 25 (איטא). — נאך דער רעדע פון פעליקס ווארבורג ביי דער עפענונג פון דער זיצונג פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע פון דער אגענטור, האט דר. ווייצמאן אפגעגעבן א פאליטישן באריכט, מאכנדיק א גוואלדיקן איינדרוק אויף די פארזאמלטע.

פארשיידענע קאמיסיעס זיינען אויסגעקליבן געווארן אויף דער פרימארגנדיקער זיצונג. די נאכמיטאגדיקע זיצונג האט דעבאטירט וועגן דער קאנסטיטוציע פון דער אגענטור און וועגן דעם צוזאמענשטעל פון דער עקזעקוטיווע.

דר. ח. ווייצמאן האט אין זיין רעדע צווישן אנדעריש געזאגט:

"עס איז ניט לייכט צוריידן וועגן פאליטישע ענינים היינט, און נאך ווייניקער איז עס ניט לייכט צו ריידן וועגן דעם ערפאר, וואס מיר זיינען נאך אין דער פינסטער וועגן דעם באריכט פון דער א"י קאמיסיע.

"עס איז געווען אן אומגליק, וואס די אגענטור איז פארפאלגט געווארן פון א בייזן גורל זינט זי איז געגרינדעט געווארן אין צוריק אין אן אטמאספערע פון גלגל-צענדע האפענונגען. ווי דונערן פון בלאען הימל זיינען געקומען די פאלעסטינער געשעענישן, דער טויט פון לואיס מארשאל, דער פינאנציעלער קראך איבער גאר דער וועלט און, צום סוף, באלפורס טויט.

"דאס אלץ האט זיך זייער שווער אפגערופן אויף דער אגענטור. איך מוז אבער זאגן, אז איך האב קיינמאל ניט דערווארט אז דער אגענטור זאל גלייכנען אנצוגיין מיט איר ארבעט זייער גלאט אין דעם ערשטן יאר פון איר עקזיסטענץ. די אגענטור איז צוזאמענגעשטעלט פון מענשן פון פארשיידענע וועלטן און פון פארשיידענע באגריפן, און עס איז נאטירלאך, אז עס זאל נעמען צייט ביז די דאזיקע מענשן וועלן זיך אויסלערנען צו ריידן אן אלגעמיינע שפראך, און שאפן אן אפאראט פאר געמיינשאפטלאכער ארבעט.

"אונזערע עקספערטן דערציילן, אז פאלעסטינע קאן אריינגעמען איצט נאך 50 טויזנט נייע פויערים משפחות. אויב דאס איז ריכטיק, דאן רעכנט בלויז אויס וויפל נאך משפחות עס קאנען זיך באזעצן אין די שטעט פאר יעדער געהעריק קאלאניזירטער משפחה, און איר וועט זעען, אז ס'איז דא גענוג פלאץ און מעגלאכקייטן פאר א ריזיקער אימיגראציע.

"די פאלעסטינער געשעענישן האבן געפירט צו ערנסטע פאלגן. איך רייד דא ניט וועגן דעם פאקטישן שאדן צו לעבנס און אייגנטום, און ניט צו דער גדריקטער שטימונג וואס זיי האבן ארויסגערופן. די הויפט זאך איז, וואס די גאנצע פראגע פון'ם מאנדאט איז אומבאשטימט, די דעקלאראציע איז אומבאשטימט און אונזערע טעטיקייטן אין פאלעסטינע זיינען אומבאשטימט.

"דער רעגירונגס אויפפירונג אין פאלעסטינע איז ווידער אוועקגעשטעלט געווארן פאר דער וועלט טריבונע. מיר טארן ניט באהאלטן פון זיך אליין, אז מיר געפינען זיך איצט אין א לאגע ענלאך צו דער צייט פון סאן-רעמא. אבער איצט איז די וועלט פארפראן געווארן, און מיר קלאפן אומזיסט מיט אונזערע קעפ אין איר.

"עס איז ניטא אין דער וועלט קיין פלאץ פאר גרויסע אידייעס. די וועלט איז פארמאטערט און בלוטיקט פון אלע אירע פארן. פון דעם שטאנדפונקט איז איצט אונזער ראלע אן ערנגערע, כאטש מיר האבן אויף דער פאזיטיווער זייט פאקטישע דערגרייכונגען, וועלכע מיר האבן ניט געהאט אין די צייטן פון סאן-רעמא".

—(:־:)—

מערדער פון אידישן קצב הינגעריכטעט

טאראנטא, מארט 24. — עדווארד סטיווארט דריי און דרייסיק יאר, איז דא היינט געהאנגען געווארן פאר דעם מארד פון דזשאן פרידלאנד, א היגער קצב וועלכער איז דערמארדעט געווארן דעם 16טן דעצעמבער, 1929.

פרידלאנדס קערפער איז געפונען געווארן אין קעלער פון זיין קליינער סטאר, און שפעטער האט זיך ארויסגעוויזן אז סטיווארט וועלכער האט פריער געארבעט פאר פרידלאנד'ן — האט אים דערמארדעט און ער האט אים בארויבט אויף 125 דאלאר.

מארגן ערן אוונט פון מאדאם ארקא

מארגן, מיטוואך, וועט פארקומען דער ערן אוונט פאר מאדאם ארקא, מיטגלידער פון דער קווינס טעאטער טרופע היינטיקן סעזאן.

מאדאם ארקא אלס דראמאטישע שוישפילערן האט אויסגעקליבן פאר איר ערן אוונט א פאסנדע פיעסע פאר איר, איינשליסנדיק גוטע ראלן פאר אלע מיטגלידער פון דער טרופע. דער נאמען פון דער פיעסע איז, "די שפין און די פליג", לעבנסבילד אין פיר אקטן פון נ. ראקאוו.

מאדאם ארקא האט זיך א סך מאל אויסגעצייכנט אין גוטע ראלן שפילנדיק אין קווינס טעאטער נאך אין די פריערדיקע סעזאנען ווי אויך דעם סעזאן, און זי דערווארטעט אז איר'ע צאלרייכע פאטראניזירער וועלן אין מאסן קומען אין קווינס טעאטער מארגן אוונט און זיי וועלן מיטטיילן מיט איר איר יום-טוב.

ווארנען, אז רעליגיעזע רדיפות וועלן צוריקהאלטן אמעריקע פון אנערקענען די סאוועט רעגירונג

ניו-יארק, מארט 25 (איטא). — א ווארנונג צו דער סאוועט רעגירונג, אז אירע רעליגיעזע רדיפות וועלן פארניכטן אלע אויסזיכטן וואס האבן זיך געקאנט אנטוויקלען פאר איר אנערקענונג מצד אמעריקע, צוזאמען מיט א פארדאמונג פון דער סאוועטישער אנטי-רעליגיעזער פאליטיק, — איז אויסגעדריקט געווארן אין א באריכט פארעפנטלאכט נעכטן פון דעם קאמיטעט פאר די רעכט פון רעליגיעזע און נאציאנאלע מינדערהייטן.

דער קאמיטעט באשטייט פון פארשטייער פון אלע גלויבנס, און שליסט איין מענשן פראמינענטע אויף א סך געביטן. דער באריכט איז אונטערגעשריבן פון ארטור דזש. בראון, פארזיצער פון'ם קאמיטעט און אנפירער פון די פרעסביטירישע אויסלענדישע מיסיעס. צווישן די וואס שטיצן דעם קאמיטעט זיינען: ריכטער דאוליננ, פון ניו-יארקער העכסטן גערינטס; דזשאן ה. פינלעי, סענאטאר און בילדונגס טוער; סענאטאר ארטור לעפער, אטא ה. קאהן, ריכטער דזשוליען מעק, רבי סטיווען ווייז, דזשיימס סקאט, אייבראהאם עלקוס און קארל שערמאן.

—(:־:)—

קאלינינדארפער אידישע פויערים פאדערן צוריק זייערע בהמות

מאסקווע, מארט 24 (איטא). — די אידישע פויערים פון דעם קאלינינדארפער קרייז זיינען פון די ערשטע אפצורופן זיך אויף'ן באפעל פון דער קאמוניסטישער פארטיי, אז מען זאל צוריקקערן צו די קאלעקטיוויזירטע פויערים זייערע בהמות.

"גיט אונז צוריק אונזערע קי", איז דער געשריי וואס הערט זיך דורך דעם גאנצן קאלינינדארפער קרייז, וואו די קאלעקטיוויזאציע איז ארויפגעצוואונגען געווארן אויף די פויערים פון די אידישע קאמוניסטן.

מאסקווע, מארט 24 (איטא). — רחל יארש, קאמוניסטישע פארזיצערן פון דעם אידישן דארפישן סאוועט פון ניי-זלאטאפאל, איז באזייטיקט געווארן פון איר אמט און ווערט צוגעצויגן צו א משפט פון דער קאמוניסטישער פארטיי, דערפאר וואס מען האט געפונען באהאלטענע וויינ ביי איר אין הויז.

—(:־:)—

מיידעלע שטארבט פון בראנד וואונדן

סטראטפארד, אנט., מארט. 25. — מערי וועהיט, אכט יאר אלט, איז דא געשטארבן פון בראנד וואונדן וועלן אירע קליידער האבן זיך אנגעצונדן שפילנדיק זיך ארום א ברענענדיקן אויוון אין דער אפוועזנהייט פון אירע עלטערן.

א"י קאמיסיע האט ניט וואס צו טאן מיט אלגעמיינער פאליטיק באשטעטיקט מאקדאנאלד

דער באריכט קאן אבער יא ווירקן אויף די באשלוסן פון דער רעגירונג, זאגט דער פרעמיער

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

לאנדאן, מארט 25 (איטא). — די פראגעס פון דער אלגעמיינער פאליטיק אין פאלעסטינע זיינען פאר דער רעגירונג צו אנטשיידן, האט פרעמיער מאקדאנאלד געזאגט אין ענטפער אויף אן אנפראגע פון מעדזשאר עליאט. אויב די רעגירונג האלט זיך נאך פאר דעם שטאנדפונקט, אז די פראגעס פון אלגעמיינער פאליטיק, וואס האבן א שייכות צו דער צוקונפטיקער אדמיניסטראציע פון פאלעסטינע, זיינען אויסער דער יורידיקציע פון דער אויספארשונג קאמיסיע און וועלן ניט באווירקט ווערן פון איר באריכט.

עס איז אנאנסירט געווארן לעצטן סעפטעמבער, — האט פרעמיער מאקדאנאלד ווייטער געזאגט, — אז ווען דער באריכט פון קאמיסיע וועט דערהאלטן ווערן, וועט די רעגירונג, אין די גרעניצן פון די מאנדאט באדינגונגען, באטראכטן, ווי די ווייטערדיקע פאליטיק אין פאלעסטינע זאל אנגעפירט ווערן. די רעגירונג באטראכט נאך די פראגע, אבער זי איז ניט גרייט צו זאגן, אז אירע באשלוסן וועלן ניט באווירקט ווערן פון דער קאמיסיעס באריכט.

מעדזשאר עליאט האט ווייטער געפרעגט, אויב די ווירקונג קאן ניט גיין אזוי ווייט, אז זי זאל פירן צו באשלוסן וואס טרעטן אפ אויף וועלכן ס'איז אופן פון די באדינגונגען פון מאנדאט.

פרעמיער מאקדאנאלד האט דערויף געענטפערט: "זיכער. איך בין בלויז געווען פארזיכטיק, ווייל די פראגע איז זייער א ברייטע".

אויף דער פראגע פון ווארדלאו מילנע, אויב אויב איוב ענגלאנד אויב ארכייטן וואס ער ווערט א בעריכט וועגן א ענדגילטיק באשלאסן קעגן דער שיקונג פון א קעניגלאכער אויספארשונג קאמיסיע קיין ארץ-ישראל, האט פרעמיער מאקדאנאלד געגעבן צייט צו ענטפערן. די פראגע, האט ער געזאגט, וועט באשלאסן ווערן צוזאמען מיט אנדערע פונקטן, ווען די רעגירונג וועט פארענדיקן די שטודירונג פון דער קאמיסיעס באריכט.

—(:־:)—

אידישע ארבעטער צופרידן מיט אפשאפונג פון יעווסעקציע

מאסקווע, מארט 24 (איטא). — די אידישע ארבעטער אין פיל שטעט זיינען זייער צופרידן מיט דעם באשלוס פון דער קאמוניסטישער פארטיי אפצושאפן די יעווסעקציע, לויט באריכטן וואס זיינען דערשינען אין דער כארקאווער אידישער צייטונג "שטערן".

די צייטונג האט פארעפנטלאכט א ספעציעלן ארטיקל, אין וועלכן זי האט דערקלערט אז די אפשאפונג פון דער יעווסעקציע טאר בשום אופן ניט אויסגעטייטשט ווערן אלס אן אפשאפונג פון אידישער טעטיקייט צווישן די אידישע ארבעטער. אזא אויסטייטשונג, שרייבט די צייטונג וואלט געווען פאלש און שעדלאך.

"כאטש די יעווסעקציע איז אפגעשאפט געווארן", — זאגט דער "שטערן", — "טארן אבער די אידישע ארבעטער זיך ניט לאזן פארפירן פון די, וואס רעדן זיי איין, אז דאס מיינט, אז אידישע רעכט און אידישע טעטיקייט וועלן איגנארירט ווערן". אין דער זעלבער צייט פארעפנטלאכט די צייטונג באריכטן וועגן דעם אז טויזנטער אידישע ארבעטער אין פיל שטעט, וואס ווילן ניט די פירערשאפט פון דער יעווסעקציע און איר איינפלוס.

—(:־:)—

נאס אויף פרצס נאמען פון אין ראדאם

ראדאם, מארט 24 (איטא). — דער שטאט-ראט פון ראדאם האט באשלאסן אנצורופן די פאראלנא גאס אויפ'ן נאמען פון דעם גרויסן אידישן שריפטשטעלער י. ל. פרץ.

—(::)—

עקזעקוטיווע פון אידישן אקאדעמישן פארבאנד פאדערט אויף אידישע אקאדעמיקער צו שטיצן "ליגע פון ארבעטנדיקן פאלעסטינע"

ווארשע, מארט 24 (איטא). — די לאנד עקזעקוטיווע פון אידישע אקאדעמישע פארבאנדן האט ארויסגעלאזן אן אפיל צו די אידישע אקאדעמיקער אין ווארשע, ווילנע, קראקא, לעמבערג און פויזן, זיי זאלן אקטיוו שטיצן די "ליגע פון ארבעטנדיקן פאלעסטינע". די עקזעקוטיווע אליין האט אסיגנירט א געלט-שטיצע פאר דער ליגע.

איטאליע שלאגט פאר אפליגן פלאטן קאנפערענץ אויף 6 חדשים

לאנדאן, מארט 25. — אויסערן מיניסטער דינא גראנדי, פון איטאליע, האט פארגעשלאגן פרעמיער מאקדאנאלד אפצולייגן די פלאטן קאנפערענץ אויף זעקס חדשים, כדי צו פארהיטן זי פון א דורכפאל. פאר דער צייט וואלט איטאליע געקאנט דערגרייכן אן אויסגלייך מיט פראנקרייך אין דער פראגע פון פלאטן גלייכהייט.

פרעמיער מאקדאנאלד, ווערט פארשטאנען, שטודירט זייער פארזיכטיק דעם דאזיקן פארשלאג.

42 ביינעזער ארעסטירט פאר שפילן פארבאטענע שפיל

אז די צייטן זיינען איצט גארניט אזוי שלעכט, און אז דער קראך אויף דער בערזע האט ניט אלעמען דערגרייכט, און אז געמבלעריי איז, ווייזט אויס, אן אנגענעמער צייט פארטרייב מיט גוטע האפענונגען צו מאכן דעם "אויבערטערפער" — קאנען באשטעטיקן צוויי פערציק כינעזער וועלכע זיינען ארעסטירט געווארן זונטאג פארטאג ביי אן אזארטענער שפיל זייערער, מיט'ן חנ'עוודיקן נאמען: "פען טען".

די געבויידע וואו די 42 כינעזער "תנאים" האבן געלערנט "פען טען" באגאנגט צו וואנג איק, 223 אלעקסאנדער עוועניו, און די פאליציי האט זיי אלעמען געגעבן א פרייע רייזע — אין פאליציי סטאנציע. זיי זיינען אלע באפרייט געווארן אויף ערבות (בייל) און מארגן וועלן זיי דערשיינען פאר'ן גערעכט.

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

דינסטאג, מארט 25

דר. שובין ביי פראפעסאר מעגער און פרויען, 8.30 אוונט, אין פרץ-אינסטיטוט.

מיטוואך, מארט 26

ליינען-קרייז פון מוטער פאראיין פון פרץ שול, 2.30 בייטאג, ביי מרס. טיילאר, 330 טשוירטש עוועניו.

פארזאמ. פון וופג. הרסה וועגן פארשפרייטן א"י מצות 8 אוו., אין ציון זאל.

ג. בוקסבוים: "15 יאר לעגענדע פון איר. קולט. ארבעט אין פוילן", 8.30 אוו., אין פרץ-אינסטיטוט.

פרייטאג, מארט 28

ר. אבראמאוויטש 8.30 אוונט, אין פרץ זאל וועגן דער לאגע אין רוסלאנד.

זונטאג, מארט 30

אלגעמ. פארזאמלונג פון בני-אברהם פרילאן, 2.30 נ.מ., אין נייער ת"ת.

טעג-טאג פון פרייהייט טעמפל ביבליאטעק

"סילווער טי" פאר וויקטיקן צוועק ביי ה. גרענד, 390 מאנטען עוו., 2 ביז 11.

דינסטאג, אפריל 1

עפענונג פון ת"ת מארק: "ברידזש" בייטאג, פרייער טאנץ אין אוונט.

זונטאג, אפריל 6

קבלת פנים פון פרץ-הירשביין, 8.30 אוונט אין פעלעס טעאטער. באריכט פון רוסלאנד. רייכע פראגראם.

אידישע קאלאניעס ווערן צוריק אפגעטיילט פון ניט-אידישע קאלעקטיוון

44 אידישע קאלאניעס וועלן צוריק ווערן זעלבסטשטענדיק. — "עמעס" קעמפט אבער נאך אלץ פאר דעם אז אידישע קאלאניעס זאלן אריין אין אינטערנאציאנאלע קאלעקטיוון

(ספעציעלע טעלעגראמעס צו "דאס אידישע ווארט" פון "איטא")

מאסקווע, מארט 25 (איטא). — א סוף איז דא איצט געמאכט געווארן פונ'ם לאנד קאמיסאריאט צו דער צוזאמענשמעלצונג פון אידישע און ניט-אידישע קאלאניעס אין קרים אין די אזוי גערופענע "גיגאנטישע קאלכאזן". דער קאמיסאריאט האט באפוילן צו דעצענטראליזירן די דאזיקע "קאלכאזן" און האט אינסטרואירט מער ניט איבערצו'חזר'ן אין דער צוקונפט די דאזיקע "גיגאנטישע" משוגעת.

פיר-און-פערציק אידישע קאלאניעס וואס זיינען אזוי איינגעשמאלצן געווארן אין "גיגאנטישע קאלעקטיוון" וועלן זיך צוריקקערן צו אומאפהענגיקער עקזיסטענץ וואו יעדער קאלאניסט וועט קאנען באארבעטן זיין לאנד אינדיווידועל, פאר זיך אליין.

גאלדע, מיטגליד פון קאמזעט, וועלכער מאכט איצט אן אינספעקציע טור איבער די קרימער קאלאניעס, האט צוגעשיקט די פאלגנדיקע טעלעגראמע:

"די שטימונג צווישן די אידישע קאלאניסטן איז זייער א געדריקטע און די לאגע איז א פראקריפלטע, צוליב די אזוי גערופענע 'גיגאנטישע קאלעקטיוון'. איך האב מורא, אז דאס וועט פירן צו זייער שלעכטע רעזולטאטן".

קריגנדיק גאלדעס טעלעגראמע, האט דער קאמזעט גלייך טעלעגראפירט דרינגנדיקע אינסטרוקציעס מען זאל מער ניט צוזאמענשמעלצן די אידישע קאלאניעס מיט ניט אידישע, מען זאל גלייך צוריקקערן צו די אידישע קאלעקטיוון אלע טראקטארן און בהמות וועלכע מען האט ביי זיי צוגענומען און טראנספערירט צו אנדערע פלעצער בעת דער צוזאמענשמעלצונג; און אז מען זאל זען אז די קרעדיטן געגעבן פון קאמזעט און פון אגראדזשאינט צו אידישע קאלעקטיוון זאלן בלויז פון אידישע קאלעקטיוון אויסגענוצט ווערן, און ניט פון אנדערע.

—(:־:)—

בעת אלע רעגירונגס ארגאנען באמבארדירן מיט קריטיק און פאדערן די אויפלייזונג פון די אינטערנאציאנאליזירטע קאלאניעס, פארעפנטלאכט היינט דער "עמעס" אן ארטיקל, אין וועלכן עס ווערט דרינגענד געפאדערט, אז די אידישע קאלאניעס אין קרים זאלן צוזאמענגעשמאלצן ווערן מיט ניט-אידישע.

—(:־:)—

אראבישע דעלעגאציע וועט אויפגענומען ווערן מארט 31טן

ירושלים, מארט 24 (איטא). — די אראבישע צייטונג "פאלעסטין" באריכטעט, אז די אראבישע דעלעגאציע וואס איז אפגעפארן קיין לאנדאן לעצטן פרייטאג, וועט אויפגענומען ווערן פון לארד פעספילד מארט 31טן.

א גרויסן פארדראס האט אין די היגע אידישע קרייזן ארויסגערופן דער פאקט, וואס דער הויך-קאמישאנער לארד טשענסעלאר, האט באשטעטיקט די אשטימונג פונ'ם קריסטלאכן וויצע-מעיאר ווי שטעלפארטרעטער פון מעיאר נאשאשיבי, וועלכער איז אפגעפארן מיט דער דעלעגאציע, אנשטאט דעם אידישן וויצע-מעיאר, וועלכער איז עלטער פונ'ם קריסטלאכן.

—(:־:)—

פאסאזשירן פון "עסטאניע" קומען דאנערשטאג

די פאסאזשירן פון דער באלטיק אמעריקא שיף "עסטאניע" קומען אן קיין ווינניפעג קומענדיקן דאנערשטאג, 7.15 אוו., מיט דער סי. עו. אר.

די ליבע איז געקומען מיט אן עראפלאן, אפגעפארן מיט א קוריער צוג, -- און די צרות איבערגעלאזן

מר. דזשאן וויגנאל און מרס. דזשין וויגנאל האבן זיך פארליבט אין איין אויגנבליק. זיי זיינען צוזאמענגעפירט געווארן דורך א היגער שדכנות-ביורא, און אין עטלאכע שעה ארום נאך זייער באגעגעניש זיינען זיי שוין געווען מאן און ווייב פאר גאט און פאר לייטן.

דער "האניק חודש" האט אבער אנגעהאלטן נאך ווייניקער, ווי די צוגרייטונג צו דער חתונה... די הייראטס-שיף האט זיך גלייך פון אנהויב אנגעשטויסן אן שטורמדיקע כוואליעס, און נאך א שווערער רייזע פון בלויז צוויי טעג, אין וועלכע דאס יונגע פאר-פאלק האט זיך ארומגעריסן ווי די הענער, איז די שיף אונטערגעגאנגען. דער יונגערמאן איז אוועק, אבער ווי ער דערציילט, איז ער ארויסגעווארפן געווארן פון זיין היים.

אבער דאס איז נאך פאר דער מרס. דזשין געווען ווייניק. זי מיינט, אז איר מר. דזשאן איז פארט איר מאן, — און אויף אזויפיל האלט זי אים פאר א מאן: ער דארף איר געבן אויף צום לעבן.

אז עס זיינען דורכגעגאנגען א פאר וואכן און ער האט ניט צוגעשטעלט קיין טשעקס, האט זי דערלאנגט אין געריכט, און ריכטער גרעהעם האט אנגעפירט דעם פארהער.

מרס. דזשין, א יונג און שיין ווייבל, האט דא ארויסגעוויזן איר טעמפעראמענט. פאר'ן ריכטער אין די אויגן האט זי איר מאן אנגערופן מיט די קלענלאכסטע נעמען, און האט דעם מאנ'ס אדוואקאט געהייסן פארמאכן זיין פיסק.

דער מאן, — ווען ער האט געכאפט א געלעגנהייט, — האט געזאגט, אז ער האט מורא צו זיין אין איין שטוב מיט זיין ווייבל. זי זאל אים ניט אריינשטעכן א מעסער אין זיין זייט, און אז זי האט אים בפועל ממש ארויסגעווארפן פון זיין אייגענער דירה.

ריכטער גרעהעם האט ניט סימפאטירט אבער מיט דעם מאן, וואס לאזט זיך ארויסווארפן פון זיין אייגענער דירה. זיין פלונית'טע האט נאך ווייניקער סימפאטיזירט מיט אים, — אויך מיר א מאן, וואס לאזט זיך ארויסווארפן פון א שוואכן ווייבל...

דער ריכטער האט אפגע'פסק'נט, אז דער מאן מוז שפייזן זיין פרוי, אזוי לאנג ווי זיי זיינען ניט אפיציעל גע'גט. ער האט געדארפט ארומזען זיך פריער וואס ער טוט. חתונה געהאט — פארפאלן. ער האט זיי געגעבן צייט ביז דעם 29טן מארט אפצומאכן, וויפיל ער זאל איר צאלן.

פוילישע סטודענטן פירן דורך אנטי-סעמיטישע דעמאנסטראציע

לעמבערג, מארט 25 (איטא). — הונדערט אנטיסעמיטישע סטודענטן האבן דא נעכטן דורכגעפירט אן אנטיסעמיטישע דעמאנסטראציע, שרייענדיק: "נידער מיט די אידישע סטודענטן! מיר ווילן א אידנלאזן אוניווערסיטעט!"

די דעמאנסטראנטן האבן אראפגעריסן די אידישע פלאקאטן, אין וועלכע עס איז אפעלירט געווארן פאר א האספיטאל וואו די אידישע מעדיצינישע סטודענטן זאלן קאנען פראקטיצירן.

די אנטיסעמיטישע סטודענטן זיינען אומצופרידן מיט דעם, וואס די זאמלונג פאר אזא שפיטאל ווערט אנגעפירט אונטער אויפזיכט פונ'ם וואיעוואדא גאלובאווסקי און דירעקטארן פון לעמבערגער אוניווערסיטעט, און זיינען אויך אויפגערעגט וואס די רעגירונג האט צוגעזאגט צו סובסידירן דעם איד. סטודענטן שפיטאל.

די פאליציי האט צעטריבן די סטודענטישע דעמאנסטראציע. אבער דערנאך האבן פינף הונדערט אנטיסעמיטישע סטודענטן באלאגערט די אידישע סטודענטן היים, ברעכנדיק די פענסטער.

א שטארקע פאליציי וואך איז אוועקגעשטעלט געווארן ביי דער אידישער סטודענטן היים, און די גאסן ווערן באוואכט פון שטארקע פאליציייאישע פאטרול.

אנב - אורחא

פון מארק

דער דיבוק

קלמן מרמר איז א ווילנער, — א לאנדסמאן, הייסט עס, פונ'ם ווילנער גאון, וועלכן ער האט אנב ניט פארפעלט צו דערמאנען אין זיין רעדע וועגן "באנקראט פון ציוניזם" (אין פרייהייט-טעמפל לעצטן פרייטאג אוונט).

א ווילנער איינמאל, א ווילנער אלעמאל. א ווילנער וועט זיך קיינמאל ניט צעשיידן מיט זיין "סין", — מיט'ן "מיעניץ" (מענטש), סאבעס, פליים, פריסע פיס, און ניט מיט זיין ווילנער דורכגעווייקטער אידישקייט.

יעדער ווילנער, דוכט זיך מיר אויס, איז דורכגעזאפט מיט תורה. אפילו ווילנער גנבים ווארפן זיך דורך מיט תורה-ווערטלאך. זיי זיינען טייערע, ליבע אידן, די ווילנער. זייער "לאשן" איז אביסל הארט-לאך אין קלאנג, אבער דערפאר פול מיט נשמה'דיקייט.

איך האב ניט געהאט דעם פארגעניגן צו באקאנען זיך פערזענלאך מיט קלמן מרמר'ן. איך שטעל זיך אבער אים פאר ווי א ליבן אידן, א טייערן חבר און אן אינטערעסאנטן מיט-שמועסער, — אזא איינדרוק האט ער אויף מיר געמוזט מאכן.

ער איז א ווילנער דורך און דורך, כאטש, ווי איך פארשטיי, זיינען שוין צענדליקער יארן פארביי זינט ער האט פארלאזן זיין געבורטס-שטאט.

ער האט געכאפט שיריים פון אחד-העמ'ס טיש. איז געווען אויף ציוניסטישע קאנגרעסן. איז געווען אויסגעקניפט און אויסגעבונדן מיט א צאל באוואוסטע נאציאנאלע פירער, וואס לעבן נאך אדער וואס זיינען שוין אויפ'ן עולם האמת.

ער איז דורכגעזאפט מיט תורה, מיט סאלידער אידישער תורה און חכמה.

נאר אין אים האט זיך אריינגעזעצט א דיבוק!

* * *

קלמן מרמר איז איין זאך, און דער דיבוק איז אן אנדער זאך.

קלמן מרמר שלעפט קלמן מרמר'ן צו אידישקייט, צו ווילנער "אידעס", צו אידישער תורה און חכמה, צו אידישער ליטעראטור, — אפילו צו ארץ-ישראל...

דער דיבוק אין אים שלעפט אים מיט כחות פון די נעגל פון אט דער "רעאקציע" צו פיקעט ליניעס וואו מען שטעכט זיך מיט מעסער (און וואו ער וואלט מסתמא געפאלן אין חלשות פון שרעק), צו גוואלדיגע גבורות, צו — צו וועלט רעוואלוציעס!

רעדט קלמן מרמר וועגן דער געשיכטע פון ציוניזם, מיט פארשטענדעניש, איך וואלט שיר ניט געזאגט מיט ליבע!

טוט אים דער דיבוק א שעפטשע אויפ'ן אויער: גזלן, וואס טוסטו, ס'איז רעאקציע, — לאז מיך אויף א ווילע!

און דער דיבוק הויבט אן ריידן: באנקראט פון ציוניזם. און ווידער אמאל און אבער אמאל: דער ציוניזם האט באנקראטירט.

און דער דיבוק פארשרייט ווייטער מרמר'ן: פיקעט ליניע, אלוועלטלאכער קאפיטאל, ארימע ברידער ארבעטער, וועלט-רעוואלוציע...

דאס גאנצע קלאפער-געצייג איז דא. די שווערע קאנאנען זיינען אין פולן שפיל, צום גרויסן פארגעניגן פון דער שיטערער ארמיי פון זיינע צוהערער...

* * *

און אט אזוי גייט עס ביז'ן סאמע סוף, ביז ער קומט צום סאמע נעדריכטן: צו די לעצטע געשעענישן אין ארץ-ישראל.

דא ווערט ער מיטאמאל זייער נערוועז. ער קוקט איטלאכע ווייל באזארגט אויף זיין האנט-זייגערל. ס'איז סוים ספעט...

און קלמן מרמר מאכט עס אזוי בקיצור דיק, ווי ס'איז נאר מעגלאך. און דער דיבוק פארענדיקט: "אז דער ציוניזם איז פולשטענדיקער באנקראט, קאן שוין קיין צווייפל ניט זיין".

שוין אפשר צום צענטן מאל פולשטענדיקער באנקראט, עפעס מוז אין דעם ציוניזם שטעקן א גוואלדיקע גבורה, א סיטרא אחרא רחמנא ליצלן, אז ער זאל אזוי פיל מאל אין דריי צענדליק יארן באנקראטירן פולשטענדיק און גרינדלאך, און דאך האבן די כחות צו באנקראטירן ווידער אמאל.

בלויז גרויסע גבירים קאנען אזוי באנקראטירן, און נאך פארבלייבן מיט עטלאכע מיליאנטשיקלאך אויף דעם ווייבס נאמען. ווען אן אונזער ברודער באנקראטירט אזוי גרינדלאך איין איינציקן מאל, וואלט שוין קיינער פון אים קיינמאל קיין פארע ניט געהערט...

* * *

דעם דיבוק האב איך חלילה ניט אויסגעטראכט פון רשעות, — קלמן מרמר האט אים אליין צוגעגעבן.

א קיצלדיקע פראגע פונ'ם עולם: ווי קומט עס, וואס די ערשטע טעג פון די פאלעסטינער געשעענישן איז די "פרייהייט" געווען פאר די אידן, און דערנאך מיטאמאל אריבער אויף דער זייט פון די אראבער?

זאגט מרמר: נו, מיר פרעסטע סאלדאטן און קליינע אפיצערן, וואס ווייסן מיר? געמאכט א טעות, ביז ס'איז געקומען א באפעל פון אונזער גענעראל-שטאב פון קאמינטערן...

מרמר'ן אליין האט דאס הארץ ווי געטאן פאר די אידישע קרבנות. ער איז געווען מלא רציחה (אויב ער וואלט געווען פעאיק אויף רציחה) אויף די אראבישע פאגראמשטשיקעס.

אבער דער קאמינטערן האט געהייסן זיין מלא רציחה אויף די אידן און וויינען אויפ'ן גורל פון די אראבער, — איז פארפאלן.

איז מרמר, דער ווילנער איד, איין זאך, און דער דיבוק וואס זיצט אין אים — אן אנדער זאך.

און צו פארטומלען מרמר'ן, שרייט דער דיבוק: פיקעט ליניע, קאפיטאל, פראלעטאריאט, וועלט רעוואלוציע, און אזוי ווייטער און ווייטער.

גוואלד, וואו נעמט מען א ר' עזריאל מיראפאליער צו ראטעווען א אידן פון א דיבוק, נעבאך!

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper of Western Canada.
דאס אידישע ווארט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year.
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg Manitoba

מער ארבעט, — ווייניקער פאליטיק

דר. וויצמאן זאל זיך עס האבן אויסגעדריקט ביי דער נאר-וואס גע־שלאסענער זיצונג פונ'ם אקציאנס קאמיטעט, אז מען מוז איצט שיינקען מער אויפמערקזאמקייט צו ממשות'דיקער בוי-ארבעט אין ארץ-ישראל, ווי צו פאליטיק.

די זיצונג פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע פון דער אידישער אגענטור, וואס קומט איצט פאר אין לאנדאן, דארף איצט פארווירקלאכן דעם דאזיקן לאזונג. די אגענטור איז ניט קיין פאליטישע קערפערשאפט, און איר איינציקע אמביציע איז צו גרינדן א געזונטן געזיכערטן אידישן ישוב אין ארץ-ישראל. דאס איז פאר איר א ציל פאר זיך אליין, — און דאס וואס די גרינדונג פון אזא ישוב קאן גורם זיין, איז ניט איר זאך.

זיכער וועט דער אגענטור אויך אויסקומען צו רעכענען זיך מיט די פאליטישע פאקטארן אין איר ארבעט, און זי וועט מוזן דערגרייכן געוויסע גאראנטיעס, וואס זאלן פארלייכטערן איר ארבעט און זיכערן זי.

אבער ביי איר וועט די פאליטיק ניט זיין א ציל, נאר בלויז א מיטל צום ציל, אויף וויפל מען קאן זי ניט אויסמיידן. דער הויפט ציל וועט זיין די פאקטישע אויפבוי ארבעט.

די אויפגאבע פון דער אגענטור אויף דעם פאליטישן געביט וועט אזוי זיין א סך א לייכטערע און פאר איר וועט זיין גרינגער צו דערגרייכן אירע מעסיקע פאדערונגען. איר הויפט ענערגיע וועט זי אזוי קאנען אנ־שטריינגען אויף די פראקטישע אויפגאבן.

וואס איז שייך דעם ציוניסטישן צד אין דער אגענטור, וועט ער ווארשיינלאך מוזן מאכן שלום מיט דער לאגע און צוריקהאלטן זיך ביי דעם איצטיקן מאמענט פון זיינע ברייטערע פאדערונגען, ביז די צייט פאר דעם וועט קומען.

דערפאר אבער קאנען די ציוניסטן באטראכטן דעם ציל וואס די אגענ־טור שטעלט זיך, פאר א מיטל צו זייער גרעסערן ציל. א געזונטער, פעסטער און גוט געזיכערטער אידישער ישוב אין ארץ-ישראל, וואס זאל כסדר וואקסן אין צאל און אין באדייטונג, וועט שוין במילא ווערן דער פאליטישער פאקטאר, וואס וועט ווירקן פיל שטארקער ווי די איצטיקע קאמפן פאר פאליטישע דערגרייכונגען.

זאל נאר די אגענטור אין א פולער מאס דערפילן די אויפגאבע וואס זי האט אויף זיך גענומען, און ביידע צדדים וועלן דאן קאנען פארבלייבן צופרידן מיט דער שותפות וואס זיי האבן געשלאסן.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון די אידישע אימיגראנטן מיידלאך

די קליינע אידישע אימיגראציע וואס ווערט נאך דערלויבט דא אין לאנד, אויסער דער אימיגראציע פון נאענטע קרובים, האט ניט קיין שום יורידישן סטאטוס. די אידן פון די מזרח אייראפייאישע לענדער זיינען פון אונזער אימיגראציע דעפארטמענט אויסגעטיילט געווארן אין א באזונדער קאטעגאריע און זיי ווערן ניט איינגעשלאסן אין די באטרעפנדיקע קאטע־גאריעס פון די לענדער פון וואנען זיי קומען, וועלכע ווערן יא אריינגעלאזן קיין קאנאדע לויט די רעגולאציעס פונ'ם אימיגראציע דעפארטמענט.

פאר יעדן אידישן אימיגראנט, וואס איז ניט קיין אפהיינגיקער נא־ענטער קרוב פון א היגן תושב, מוז מען ארויסבאקומען א ספעציעלע דער־לויבעניש פונ'ם דעפארטמענט. ווייל דער אימיגראציע מיניסטער ניט באווי־ליקן אזא דערלויבעניש, דאן איז עס פארפאלן.

דעם אידישן אימיגראנטן הילף פאראיין, מיט דער הילף פון די אידי־שע דעפוטאטן היפס און דזשייקאב, געלינגט פון צייט צו צייט צו קריגן דערלויבענישן פאר אזעלכע אידישע אימיגראנטן פון די דערלויבטע קאטע־גאריעס, — הויז ארבעטערנס און פארמערס. אונטער די איצטיקע באדינ־גונגען איז דאס א גרויסער געווינס פאר דער אידישער אימיגראציע.

עס איז אבער איצט א סברא, אז דער אימיגראציע דעפארטמענט האט בדעה מער ניט ארויסצוגעבן קיין דערלויבענישן פאר אידישע הויז־ארבעטערנס. די אורזאך זאל זיין, ווייל עס זאל האבן געקומען צו זיין אויפ־מערקזאמקייט, אז די אידישע מיידלאך וואס קומען אהער ווי הויז-ארבע־טערנס גייען גאר אין די פאבריקן, און אזוי גייען זיי אריין אין א קאטעגא־ריע וואס איז אבסאלוט אומווינשנסווערט פונ'ם שטאנדפונקט פונ'ם אימי־גראציע דעפארטמענט.

דער אידישער אימיגראנטן הילף פאראיין מוז דערפאר האבן א ליסט פון אידישע אימיגראנטן מיידלאך וואס זיינען געקומען ווי הויז-ארבעטערנס און האבן אדער באשעפטיקט זיך מיט דער ארבעט, אדער געוווען ביי זייערע קרובים אין די הייזער, אדער זיי האבן חתונה געהאט, — אלץ זאכן קעגן וועלכע דער אימיגראציע דעפארטמענט האט ניט וואס אויסצוזעצן, אזוי לאנג ווי זיי האבן ניט קאנקורירט מיט די איינגעזעסענע ארבעטער אויפ'ן ארבעטס מארק.

אזא ליסט פון צענדליקער אזעלכע מיידלאך וועט העלפן דעם פאר־איין איבערצייגן דעם אימיגראציע דעפארטמענט אנצוהאלטן די דאזיקע פריווילעגיע פאר אידישע הויז-ארבעטערנס, ווי פאר אימיגראנטקעס פון דער זעלבער קאטעגאריע פון אנדערע פעלקער.

אין די אינטערעסן פון דער שוין אזוי שטארק באשרייינקטער אידי־שער איינוואנדערונג, ווערן אלע אידישע אימיגראנטן-מיידלאך אין מערב קאנאדע געבעטן צו מעלדן זיך גלייך פערזענלאך אדער שריפטלאך צום מערב קאנאדער אימיגראנטן הילף פאראיין, אנגעבנדיק זייערע נעמען און אדרעסן, — לויט'ן אויפרוף פונ'ם פאראיין פארעפנטלאכט נעכטן אין "ד. א. וו." דער פאראיין האט זיי געהאלפן אריינקומען אהער אין לאנד, און איצט דארפן זיי העלפן, אז אנדערע אידישע אימיגראנטן זאלן קאנען אריינ־קומען אהער.

פאר די אידישע שולן אין פוילן

פון דעם באריכט וואס דער שליח פון די "ציש"א" שולן אין פוילן האט אפגעגעבן וועגן דער טראגישער לאגע אין פוילן און וועגן דעם מצב פון די איד. שולן אין לאנד, מוז ווערן קלאר פאר יעדן איינעם, וועמען דער גורל פון די אידישע קינדער אין פוילן איז טייער, אז, וואס מיר זאלן ניט האבן אויסצוזעצן קעגן דער פירערשאפט פון די שולן, טארן מיר אבער בשום אופן נים דערלאזן צום אונטערגאנג פון די שולן גופא.

זאלן די דאזיקע שולן געטריבן ווערן פון מאטעריעלער נויט צו אונ־טערגאנג, דאן בלייבן די איבער צוואנציק טויזנט קינדער וואס באזוכן זיי אן וועלכער ס'איז דערציאונג בכלל. זיי וועלן דערצויגן ווערן אין דער פי־זישער און גייסטיקער שמוץ פון דער גאס, און וועלן ווערן א חרפה ניט נאר פאר'ן פוילישן אידנטום, נאר פאר די אידן פון דער גאנצער וועלט. די אנטי־סעמיטן וועלן דאן האבן א פתחון-פה אנצואווייזן אויף אידישער פאר־דארבנקייט.

מיר טארן צו דעם ניט דערלאזן. דער רוף פון הילף פאר די ציש"א שולן דארף פון אונז געענטפערט ווערן.

באלפור, דער גרויסער פארטיידיקער פון ציוניזם

פון יעקב דע-האאז

(דורך דער איד. טעלעגראפן אגענטור)

ענגלאנד טרויערט איצט איבער דעם טויט פון א צאל באדייטענדע פערזענלאכקייטן, וועלכע האבן אלע געלעבט אין דעם קערפער פון דעם שוואכן לארד באלפור. די אידן טרויערן איבער איין מאן, וועלכער איז געשטאנען באזונדער פון די אלע ענגלישע פארלאמענטארישע פיגורן, דעם באלפור פון דער דעקלאראציע. דער מאן, וועלכער האט געשריבן די פארערדע צו נחום סאקאלאוו'ס "געשיכטע פון ציוניזם", א מאן, וועלכער האט געעפנט דעם העברייאישן אוניווערסיטעט אויפ'ן הר הצופים.

ריכטער בראנדייס און אייניקע אנדערע צווישן אונז וועלן טרויערן איבער באלפור'ן, דעם מאן פון טאט, און דר. וויצמאן פארלירט א פריינט, וועלכער איז מיט אים געשטאנען אין די טעג פון שטורעם און דראנג.

ער וועט אמלייבסטן בלייבן אין זכרון פון די אידן צוליב דעם וואס מיר האבן א באלפור טאג, דעם 2טן נאוועמבער, אין פאלעסטינע, וואו עס געפינט זיך אויך באלפוריה, און איבער אלעם, ווייל ער האט געגעבן זיין אונטערשריפט צו יענער דעקלאראציע, וואס האט געעפנט א ניי און אומפארגלייכבאר קאפיטל אין דער אידישער געשיכטע.

איך געדיינק אים נאך אלץ א מאן מיט דעם נאמען ארטור דזשיימס באלפור, סעקרעטאר פון אירלאנד, אין די טעג פון דעם געזעלשאפטלאכן שטורעם און דראנג אין מיין יוגנט. ווען די טעגלאכע צייטונגען האבן יעדן אינדערפרי באריכטעט וועגן אכזריות אין אירלאנד.

איך האב צום ערשטן מאל געהערט וועגן באלפור'ן אין צוזאמענהאנג מיט דעם ציוניזם, אין יאר 1899. זיין פעטער, לארד סאליסבורי, האט ערגעץ געמאכט א דערקלערונג צו גונסטן דעם ציוניזם. די דאזיקע אידייע "קומט" האט ער אימעצן פארזיכערט און די דאזיקע פראזע איז שנעל איבערגעגאנגען פון מויל צו מויל. עס האט זיך אנגעפאנגען א פארלאמענטארישע קאמפאניע, און יאזעף קעווען, האט פארגעשלאגן, אז די ענגלישע ציוניסטישע פעדעראציע זאל דורכפירן אן אנקעטע צווישן די פארלאמענט-קאנדידאטן וועגן זייער שטעלונג צו דעם ציוניזם. ארום אכציק פון זיי האבן זיך ארויסגעזאגט צו גונסטן.

אין יענער צייט האט באלפור שפילנדיק אין א געוויסן טאג גאלף, געבעטן זיין שפיל פארטנער אויסצופארשן די אינערלאכע זייט פון דער ציוניסטישער באוועגונג. דער דאזיקער שפיל פארטנער איז געווען א פריינד פון דעם רעדאקטאר פון דעם זשורנאל "גאלפינג", אין וועלכן לעאפאלד י. גרינבערג, איז געווען באטייליקט. גרינבערגס ציוניסטישע אינפארמאציע איז געווען פאר באלפור'ן אזוי צופרידנשטעלנד, אז די ציוניסטן האבן אין גיכן געקראגן א וויכטיקן אנבאט פון רעגירונגס אונטערשטיצונג, אויב די ארגאניזאטאר פון דער "פרימראוז ליג" וואלט וועלן אונטערנעמען דאס ארגאניזירונג פון ציוניזם אין ענגלאנד. איך ווייס ניט פארוואס, אבער מיר האבן זיך אפגעזאגט, ניט געוואלט אננעמען דעם דאזיקן גר־טען וואונדערבארן אנבאט. אין דעם ליכט פון די געשעענישן, זעט אויס, אז דער דאזיקער פעלער איז געמאכט געווארן צוליב פארזיכטיקייט אדער שרעק.

ווען מיר וואלטן דעמאלט אנגענומען דעם נאמען ארטור דזשיימס באלפור, צען יאר פארשנעלערט דר. הערצל'ס טעטיקייט: עס וואלט אויפגעקלערט דאס, דעם אנבאט, דאן וואלט דאס אפשר אויף אויפקלערונג און סטאביליזירונג, נעמלאך, אין ענגלאנד'ס שטעלונג לגבי דעם ציוניזם. אבער דער דאזיקער אינצידענט באווייזט, אז ענגלאנד'ס אינטערעס אין דער אידישער פאלעסטינע האט זיינע ווארצלען ניט אין דער וועלט מלחמה.

צי באלפור האט זיך דערמאנט אין דעם דאזיקן אמאליקן אינטערעס פון ענגלאנד צום ציוניזם, ווען ער האט צום ערשטן מאל דיסקוסירט מיט דר. וויצמאן אין מאנטשעסטער וועגן ציוניזם, דאס קאן בלויז וויצמאן אליין זאגן. באלפור האט באלאנגט צו דער "פערטער פארטיי", וועלכע איז אזוי גערופן געווארן, ווייל זי האט געהאט בלויז פיר מיטגלידער, וועלכע האבן געוואלט פארווירקלאכן די טעאריעס פון דיזראעלי'ן, נעמלאך, אז די אריסטאקראטן זיינען די פארטיידיקער פון די אר־בעטנדיקע מאסן. צוויי אנדערע פון דער דאזיקער גרופע האבן זיך אויך דערקלערט, פאר'ן ציוניזם, דער פעטער, וועלכער איז געשטארבן איידער דער ציוניזם איז געווארן אן "אישו", איז געווען דער פאטער פון ווינסטאן טשווירטשיל.

באלפור האט אויפגענומען די אידייע פון ציוניזם אין יאר 1916, דאמאלט ווען סער מארקס סאיקס, האט די אידייע געלאזט פאלן, בעת זיינע פארהאנדלונגען מיט דעם אריענט. דער פרעמיער מיניסטער, אסקוויטה, האט זיך געשפילט מיט דער אידייע אין 1914 און דער ענגלישער אמבאסאדאר אין וואשינגטאן, ספרינג רייס, האט דיסקוטירט אסקוויטהס אידייע מיט ריכטער בראנדייס אין וואשינגטאן, אין דעם יאר 1924. פאר דעם ענגלישן מלחמה קאבינעט איז דעריבער אין יאר 1916—1917 דער אינהאלט פון דער אידייע געווען קלאר, אבער די פארמולירונג פון דער אידייע, האט מיט זיך פארגעשטעלט א פראבלעם.

און דא האט מען געדארפט באטראכטן ניט בלויז געהיימע פאליטישע אפמאכן, נאר מען האט אויך געמוזט נעמען אין אכט די פארשידענע אידישע ריכטונגען: דעם אחד-העמ'יזם, וואס איז דער קולטור ציוניזם; דאס ארטאדאקסישע אידנטום, מיט דעם רב הכולל דר. הערץ אן דער שפיץ; די ציוניסטישע עקזעקוטיווע וואס האט מיט זיך פארגעשטעלט די פאליטישע באוועגונג, און די גרויסע מאסע אידן וואס וואלטן זיך ארויסגעזאגט קעגן יעדער ענגלישער פראקלאמירונג באגרינדעט אויף דער טעאריע פון דער אידישער אומצופרידנהייט אין גלות.

באלפורס פערזענלאכע ראלע אין דער פארמולירונג פון דער דעקלאראציע איז נאך אלץ ניט גאנץ קלאר. אלס אויסלענדישער מיניסטער האט ער געגעבן זיין פיל-באדייטנדיקע אונטערשטיצונג צו דער דעקלאראציע, אבער זיין שטעלונג איז שוין געווען גאנץ קלאר. אין מאי 1917 האט ער געזאגט צו ריכטער בראנדייס אין וואשינגטאן "איך בין א ציוניסט". דאס האט באשלאסן זיין האנדלונג און זיין שטעלונג. ער איז ניט געווען א ניט-אידישער סימפאטיקער פון דער אידייע. ער איז געווען איינער פון אונז. און קיין שום זאך וואס האט שפעטער פאסירט האט ניט געענדערט זיין מיינונג, און האט ניט אפגעשוואכט זיין אונטערשטיצונג פאר'ן אידעאל. אלס א ניט-איד איז ער געקומען צו ציוניזם, ווי מאקס נארדוי, א שטארק אסימילירטער איד, איז געווארן א ציוניסט.

די פראגע וועגן זיין ערנסטקייט איז ניט געווען דער באשלוס אויף דער שלום קאנפערענץ. ער האט אבער געוואלט האבן די עפנטלאכע אפיציעלע אנערקענונג פון דעם ציוניסטישן אקט דורך די מלוכות. א מער וויכטיקע פראגע פון באלפורס גייסט איז געווען אין יאר 1919, ווען ער האט געדארפט צווינגען דעם קריגס אפיס צו אנערקענען אז אין פאלעסטינע מוזן גילטן די באשלוסן פון דעם אויסלענדישן אפיס און אויך פון דער שלום קאנפערענץ. אויף דער סעסיע אין פאריז איז אנגענומען געווארן א פאסיקע רעזאלוציע, נאכדעם ווי ריכטער בראנדייס האט באריכטעט וועגן דעם, ווי אזוי די ענגלישע מיליטערישע מאכט אין פאלעסטינע האט זיך ניט אומגעקוקט אויף דער באלפור דעקלאראציע, און ווי אזוי זייער גאנצע טעטיקייט איז ניט געווען אין אנקלאנג מיט די באשלוסן פון דעם ענגלישן רעגירונגס-קאבינעט.

מיט זיין קיל און איבערלייגטן אופן האט ער געבעטן פראפעסאר פראנקפורטן אז ער זאל אנשרייבן דאס וואס ער האלט אז באלפור, אלס אויסלענדישער מיניסטער, מיטטיילן דעם קריגס אפיס וועגן אינסטרוקציעס אין פאלעסטינע. צוליב דער דאזיקער קלארער דערקלערונג איז געצווינגען געווארן די אויפמערקזאמקייט צו ספאקט, אז די ציוניסטישע פאליסי איז שוין "א דערליידיקטע זאך", און וואס האט געפירט צו דער רעזיגנאציע פון מר. גבריאל און פון א סך ענגלישע באאמטע אין פאלעסטינע.

לארד באלפור האט פארשטאנען, דאס וואס ריכטער בראנדייס האט דאמאלסט געפאדערט, נעמלאך "אז די אידן זאלן האבן דאס רעכט צו זיין טעטיק אין פאלעסטינע", און ווען עס וועט זיי געגעבן ווערן די דאזיקע רעכט וועלן זיי שוין טאן די ארבעט.

א דאנק דער דאזיקער שטעלונג פון באלפור'ן, האט ער מיט אייניקע וואכן צוריק דורכגעפירט זיין לעצטע געזעלשאפטלאכע האנדלונג, אונטערשרייבנדיק צוזאמען מיט גענעראל סמוטס און לארד דזשארדזש, א סטייטמענט צו דער ענגלישער רעגירונג, פאדערנדיק אן אונטערזוכונג אין פאלעסטינע, וואס זאל גיין ווייטער און טיפער, ווי די אונטערזוכונג וואס איז ניט לאנג צוריק געמאכט געווארן פון דער פאלעסטינער אונטערזוכונג קאמיסיע, וועמעס באריכט מיר דערווארטן איצט מיט נייגעריקייט.

עס זיינען פאראן אזעלכע ווי רעווערענד דזשאן העינס האלמס וועלכע זעען אין באלפורס דעקלאראציע א מאכינאציע און א סענטימענט קעגן ליבעראליזם. עס זיינען פאראן אנדערע, וועלכע, אזוי ווי איך, באטראכטן באלפור'ן אלס א הויך-דיינקענדיקן מענשן, וואס האט זיך ארויסגעהויבן פון זיין סאציאלן ראנג, כדי אויפצוהויבן ניט בלויז זיין אייגן פאלק, נאר וועלכער האט, דורך אן אפענער אונטערשטיצונג פון דעם ציוניסטישן אידעאל, איבערגעשפרייזט א בריק, אויף וועלכער מיר האבן פריער אפילו ניט גע'חלומ'ט צו טרעטן.

עס זיינען ניט געווען קיין צוריקגעהאלטענע שריט אין באצוג צו זיין ציוניזם. עס איז ניט געווען קיין פילאזאפישער צווייפל וועגן זיין גלויבן, אז די וועלט איז שולדיק די אידן א מאס פון גערעכטיקייט. ווארים ער האט דאס ארויסגעשריבן אין ווערטער, מיט וואס די צוקונפטיקע דורות וועלן זיך צו זען רעכענען ער וועט לעבן צווישן די אידן אין דער ווייטער צוקונפט דערפאר ווייל ער האט זיך איינגעקריצט אין זייערע מחות אלס דער מאן, וואס האט געגעבן זיין נאמען צו דעם דאקומענט, וואס נעמט זיך באלד אונטער צו אנערקענען די אידישע רעכט. צוריקצוברייגנען ישראל צו ציון און צו ברייגנען ציון אין די מאדערנע לענדער. בלויז וויניקע האבן פארזוכט צו טאן בלויז א טייל דערפון. זיין קוראזש און זיין שטאנדהאפטיקייט וועט פארבלייבן אלס א דויערנדיקער מאנומענט אינ'ם אויסגעלייזטן ציון.

(איטא).

"דאס דעקלאסירטע פאלק" אין פוילן

פון מ. קארפ

די פוילישע רעפובליק, וועלכע איז א מין פעסטונג קעגן דעם באלשעוויסטישן רוסלאנד, איז זייט איר גרינדונג געווען א פלאץ, וואו מען האט שטילערהייד געמאכט פלענער צו פארניכטן אדער אפשוואכן איר שכן פון מזרח. אין דער לעצטער צייט אבער שטעקט זי ארויס איר חזיר-פיסל און ווערט גאר א צדקה פארטיילערן; די געלדער פון פאבסט פון פעלקער-בונד פאר די אומגליקלאכע רוסישע קרבנות וועלן דורך איר פארטיילט ווערן. פוילן וועט געבן אזיל-רעכט פאר די אנטלאפענע פון דעם רוסישן גהנום. די גאנצע ציוויליזירטע וועלט וועט דערמאנען פוילן מיט א ברכה אויף אירע ליפן פאר אירע גוטע מעשים.

ס'איז אבער די פליכט פון די אידן צו דערמאנען פוילן, אז צוערשט זאל זי באזארגן די קרבנות פון איר אייגענער מלוכה, ערשט דאן זאל זיך זארגן פאר די אומגליקלאכע פון איר שכנה. מיר, אידן, מוזן דאס דערמאנען, פונקט ווי מיר ווארנען און דערמאנען רוסלאנד איר אכזריות'דיקייט קעגן מענשן בכלל און קעגן דער אידישער רעליגיע בפרט, וואס ווערט אזוי אונטערדריקט פון דער צענטראל רעגירונג און אן אירע משרתים, די אידישע בוגדים און מוסרים.

די פליכט אונזערע איז, צו פראטעסטירן קעגן דער אויסראטונגס פאליטיק פון פוילן קעגן א גאנץ פאלק, שוין ניט א קלאס א "דעקלאסירטער" — א שפאגעל ניי ווארט, באשאפן אין באלשעוויקן־לאנד — נאר א "דעקלאסירט פאלק". אין דעם פראטעסט שטייען מיר אליין, ניט ווי קעגן רוסלאנד, וואס די גאנצע מענשהייט איז פאראייניקט קעגן איר. מיר מוזן דער וועלט דערציילן דעם אמת וואס דארט קומט פאר. א פינפט חלק פון דעם אידישן פאלק לעבט אין יענער מלוכה, וואס טוט אפ אירע מעשים באהאלטן, ווייל אויפ'ן פאפיר האבן אידן דארט אלע בירגערלאכע, פאליטישע, רעליגיעזע און נאציאנאלע רעכט.

די פראטעסטן קעגן רוסלאנד וועלן דאך האבן א קנאפע ווירקונג. די קאמוניסטן האבן דאך שוין לאנג אויסגעטאן דאס "שעם-היטעלע", זיי לאכן זיך אויס פון דער וועלט. פוילן, פארמאגט דאך ווייניקסטנס א שטיקל בושה; זי איז ענג באפריינדעט מיט די מערב לענדער, איז אנגעוויזן אויף זייער סימפאטיע, אפשר וואלטן פראטעסטן יא געהאט א ווירקונג!

די ביטערע פאליטישע רעגירונג גיט די אידן, דער פאקטא, די אלע רעכט, נאר אין קלייניקייט ניט — דאס רעכט צו פארדינען חיונה . . .

פאליטישע רעכט געניסן די אידן אין פולער מאס. זעלטן א לאנד אין אייראפע אדער אויף דער גאנצער וועלט, וואו אידען זאלן פירן א ריין אידיש פאליטיק ווי אין פוילן. אידישע סענאטארן, אידישע דעפוטאטן אין סעים, אידישע ראטמענער אין אלע שטעט און שטעטלאך. דער איינפלוס פון אידן איז אזוי שטארק, אז דער פעלקערבונד מוז זיך רעכענען מיט דער שטימע פון דער פוילישער רעגירונג ביי פארהאנדלונגען אין אידיש-אראבישן סכסוך אין ארץ-ישראל. א דאנק דעם אידישן איינפלוס איז דער פוילישער פארטרעטער ביים פעלקער בונד שטאל און אייזן פאר א אידישער היימלאנד . . .

פון רעליגיעזע רעכט איז גאר קיין פראגע ניט. האט דאך איגנאץ פאדערעווסקי, דער פארטרעטער פון פוילן ביים פארטראג אין ווערסאיל אין יאר 1919, ניט פארגעסן אונטערצושרייבן א ספעציעלן פאראגראף וועגן דעם אידישן שבת. "שבת דארף א איד ניט געלאדן ווערן אין געריכט, וואלן טארן ניט פארקומען אין דעם טאג", הייסט עס אין יענעם היסטארישן דאקומענט. מיר האבן ניט טאקע געהערט, אז די אידעלע שלאכטן זאלן פארלעצן דעם צוזאג. מיר ווייסן נאר פון איין קלייניקייט, וואס דער פוילישער סעים האט זיך געבעטן ביי די אידען. היות, איר אידן מעגט האלטן אייער שבת, זייט זשע איר אויך "ספארטס" און פארלעצט ניט די געפילן פון דער קריסטלאכער מערהייט און רוט אייך אויס נאך א טאג, אין דעם קריסטלאכן זונטאג . . . מילא, האבן די אידן נאכגעגעבן די "קלייניקייט" און ס'הערשט א רעליגיעזער פרידן אין לאנד . . . אז די אידעע באשיצער פון דער אידישער רעליגיע האבן דערמיט רואינירט טויזנטער אידן דורך דער "קלייניקייט", וועלן מיר שפעטער זען.

קולטורעלע ארבעט טוען די אידן אין פוילן, ווי אין זייער נאציאנאלער היים, ארץ-ישראל. חדרים, ישיבות, העברייאישע שולן, אידישע שולן פון אלע טיפן בליען. פאליטישע פאראיינען, ארגאניזאציעס, ציוניסטן פון אלע שאטירונגען, סאציאליסטן, העברייאיסטן, אידישיסטן און פאלקיסטן. "מיינע ליבע אידעלאך", דיינקט זיך די רעגירונג, "שפילט זיך אייך אין פאליטיק, וויפיל אייער הארץ גלוסט און פארגעסט דערביי פון די נארישקייטן, פון "ברויט", "שיך", "קליידער" וכדומה".

אפילו געזעלשאפטלאך ליידן די אידן ניט אזוי שטארק פון אנטיסעמיטיזם, ווי ס'פאסט זיך פאר מזרח אייראפע. די ארטאדאקסן און די חסידים, זיינען די ליבלינגס קינדער פון דער פוילישער געזעלשאפט, הגם פון דערווייטנס אדער אין געוויסע צייטן, צום ביישפיל, ביי וואלן. ס'ליגט עפעס אין דעם פוילישן בלוט א ליבע פאר דער אידישער רעליגיע, א ירושה פון זייערע זיידעס-פריצים, וואס האבן ליב געהאט "אידישע פיש", און געהאט א פיין אויער פאר שבת־זמירות ווי למשל "מה יפית" . . . און מיינט איר די ציוניסטן זיינען ניט אנגעזעענע חברים ? ווען זיי וואלטן נאר ניט אזוי פיל גערעדט אין סעים און פארלייקנט דעם "זשידלאך" גרינבוים, וואלטן זיי געווען גאנץ פיינע "ברידער". אין זשענעווא אדער אין לאנדאן זיינען דאך די פאליאקן די איבערגעבנסטע פריינט פון דעם ציוניזם . . .

די פוילישע רעגירונג פירט דורך איר פארפליכטונג בנוגע די מינאריטעטן־רעכט אין בוכשטעבלאכן זין פון ווארט. א גרויסע טייל פון העברייאישע אדער אידישע דערציאונגס אנשטאלטן, געוויסע קולטורעלע אדער רעליגיעזע אינסטיטוציעס באקומען סובסידיעס פון דער צענטראל רעגירונג אדער מוניציפאליטעטן. אין ווערסאלער פארטראגן איז דאך ניט באשטימט די גענויע סומע, וואס אזעלכע אנשטאלטן דארפן באקומען. וויבאלד די רעגירונג דעקט די הוצאות פאר א "דזשעניטאר", אדער פאר באהייצונג איז שוין גענוג. דער גאנצער אנשטאלט מיט די לערער אויסצוהאלטן דארף זיין אויף דעם חלק פון די אידן. דאס איז דאך ניט וויכטיק, דאס איז א מאגן פראגע, און דאס געהערט ניט צו די אינטערנאציאנאלע פארפליכטונגען . . .

אפילו די אנגעווייטאקטע פראגע פון פון "נומערוס קלאוזוס" האט די פוילישע רעגירונג געלייזט. זאלן אידן אויסגעבן די לעצטע פאר גראשן פאר אויסהאלטן קינדער אין די העכערע שולן, זאל די אידישע יוגנט זיך מאטערן. וויבאלד די יוגנט וועט סאי ווי ניט האבן קיין פראקטישע נוצן פון דער בילדונג, העכסטנס וועלן זיי אנפילן די פאר פרייע פראפעסיעס און ארויסרייסן דעם ביסן פון די אלטע אידישע דאקטוירים אדער אדוואקאטן. אלע אנדערע פראפעסיעס זיינען דאך ניט פאר אידן אפילו מיט אוניווערסיטעט בילדונג.

הייסט עס אז מיר האבן צו טאן מיט א ביטערן פאליטיקער וואס טרייבט די מיאוסע מעשים און אויסראטונגס פאליטיק'קעגן א פאלק פון דריי און א האלב מיליאן מענשן. די פאליטישע רעכט זיינען קיין רעכט ניט. אידן האבן רעכט צו זיין סענאטארן, דעפוטאטן, אבער ניט קיין פשוט'ע בריוועטרעגער אדער קאנדוקטארן. פוילן האלט אויס אין די הונדערט־טויזנטער באאמטע ביי אייזנבאנען, פאסט, שולן, געריכטן, מיליטער, איז דארט אמווייניקסטן פאראן דריי פראצענט אידן ? שטאטישע מאגיסטראטן באשעפטיקן טויזנטער ארבעטער ביי עלעקטריק, וואסער - קאנאל - ליטונג, טראמוויילען, פאליציי און א. וו. געפינט איר דארט אמווייניקסטן איין פראצענט אידן. די זעלבע שטעט וואס פארמאגן אידן פון דרייסיק ביז זעכציק פראצענט, און צאלן כמעט דריי פערטל פראצענט שטייערן, שטאטישע, זאלן ניט געבן קיין אידן א באשעפטיקונג אפילו אלס שטראסן - קערער ! וואס נוצן די אלע ראטמענער, ציוניסטן, סאציאליסטן, און פאלקיסטן, אז זייער איינפלוס איז נול בנוגע צו זיכערן א שטיקל ברויט פאר א אידישן מענשן ? ? ?

דער שיינער זשעסט פון שמירת-שבת, וואס די רעגירונג האט זיך פארפליכטעט אין ווערסאיל איז דורכגעקרייצט געווארן מיט דער פארארדנונג פון זונטאג־רו. פון דעם זונטאגדיקן טאג האבן אידן אין די קלענערע שטעט און שטעטלאך געלעבט א האלבע וואך. דער קאטולישער פוילישער פויער איז ניט געווען אזוי נזהר אין "שמירת-זונטאג", ווי דער פראטעסטאנט. פון ווייטע דערפער פלעגן קומען די פויערים אין די שטעטלאך אויף א שעה צוויי אין די קאסטאילן; אפגעפארטיקט זיך מיט דעם דאווענען, איז דער פויער אריין אין א אידישער קראם, באזארגט זיינע איינקויפן, אדער פארקויף פון פארשיידענע פראדוקטן. דער אידישער בעל - מלאכה האט אים די מאס גענומען אויף זיין אנצוג, זיינע שטיוול, פעלץ און א. וו. ווייל אין א וואכנדיקן טאג — חוץ ירידים — האט דער פויער גאר קיין צייט ניט צו קומען אין שטאט. ווידער אין די גרעסערע שטעט קאן דער איד פשוט ניט אויסהאלטן די קאנקורענץ מיט זיין קריסטלאכן שכן, צו האלטן פארמאכט צוויי טעג א וואך זיין קראם. אבער די פוילישע-רעגירונג איז טאקע דאס אויסן — היט אייך אידעלאך שבת און — הונגערט . . .

די פוילישע פאליטיקער ווייסן גאנץ גוט, אז די גאנצע קולטורעלע טעטיקייט פון די אידן אין פוילן וועט ניט האבן א קיום לדורות, וויבאלד זי וועט אונטערהאקן דעם באדן פון זייערע פיס. מיט קולטור אליין קאן מען ניט זאט ווערן. אפילו מיט "תורה" אליין וועלן די ישיבות און חדרים ניט בליען אויף א לאנגער צייט. שליסלאך לעבן מיר דאך אין א צוואנציקסטן יאר-הונדערט, און מיט "א שטיקל ברויט מיט זאלץ און א געלעגער אויף דער ערד" וועלן די אלע ישיבה בחורים און כלי - קודש ניט לאנג קאנען עקזיסטירן. איבעריקנס איז דער מצב אזוי, אז "א שטיקל טרוקן ברויט" וועלן די כלי - קודש אויך ניט מער האבען, וויבאלד ס'וועט ניט אריינטרעטן עפעס א בעסערונג. ס'איז דעריבער ניט קיין וואונדער, וואס דער רעגירונג ארט ניט די בליאונג עפאכע פון דעם אידישן גייסט אין דער היינטיקער פוילן. זאלן די צווייגן אויף דעם בוים בליען, וויבאלד מען האקט אונטער דעם ווארצל, וועלן די אלע בלומען ממילא אפפאלן....

די זעלבע נאציאנאלע אדער רעליגיעזע אינסטיטוציעס, וואס דארפן אויסגעהאלטן ווערן פון דער רעגירונג, לעבן אין שטענדיקן עקאנאמישן קאמף פאר זייער עקזיסטענץ. די ארימע אידישע מאסע מוז זיי אויסהאלטן אויף זייער אייגענעם חשבון, די סובסידיעס פון רעגירונג זיינען א חרפה פאר די געבער און פאר די נעמער. מען ווארפט זיי פשוט צו א ביין. די לערער הונגערן, און מען מוז שטענדיק קלאפן מיט דער פושקע צו ראטעווען זיי. ניט נאר אין לאנד גופא, נאר אין אויסלאנד, און ספעציעל אין אמעריקע, פארט מען ארום שנארן אויף נאציאנאלע אנשטאלטן....

איצט קומען מיר צום הויפט פונקט צו דער "דעקלאסירונגס - סיסטעם". די פוילישע רעגירונג האט דורכגעפירט קליינע אגראר רעפארמען. מען האט פארצעלירט, צעטיילט פריצ'ישע גיטער (אין קליינעם מאסשטאב). האט מען עפעס געהערט אז אידן האבן גענאסן פון דער רעפארם ? ניט חלילה שלאכטציקא פריציש - לאנד, נאר אידישע גיטער אין גאליציע, פון רייכע אידישע פריצים — זיי האט מען תיכף פארטיילט — האט מען פארטיילט קריסטן. פארוואס האט פוילן ניט נאכגעטאן דעם ביישפיל פון די ווילדע און בארבארישע באלשעוויקעס, און אויך געמאכט א קליינעם מאסשטאב עקספערימענט מיט אידן-פויערים. דער תירוץ איז: דעקלאסירונג פון א פאלק. אידן ווערן דעקלאסירט אלס א פאלק.

די זעלבע דעקלאסירונג איז אנגעווענדעט געווארן בנוגע אן אנדערע סאציאלע רעפארם: מאנאפאליזאציע. מען האט פארוואנדלט פיל פריוואטע פאבריקן אין שטאאטס באזיץ. אפגעקויפט זיי פון די אייגנטימער און זיי אריינגענומען אין דער באזיץ פון דער מלוכה. ווער האט געליטן ? אידישע ארבעטער. דאס איז געווען דער פאל מיט די טאבאק-פאבריקן, וואו הונדערטע אידישע ארבעטער האט מען אפגעזאגט און אריינגעזעצט קריסטלאכע. ווערן אין רוסלאנד געטאן אזעלכע מעשים ?

אין רוסלאנד פרעסט מען ארויס געלט פון קולאקעס און סוחרים אין פארם פון שטייערן, און אין פוילן דוקא פון אידן... דאכט זיך אז דאס טרויעריקסטע קאפיטל פון דער אידישער געשיכטע נאך דער מלחמה, איז די "שטייער גזרה" פון פוילן. וויפיל טראגעדיעס, וויפיל קרבנות זיינען געפאלן פון די הענט פון די "ווייסע טשעקיסטן" . . . דאכט זיך אן אומשולדיקע זאך, א מענש דארף באצאלן א געוויסע סומע געלט פון זיין פארדינסט, לויט ווי די רעגירונג שאצט אפ, כדי אויפצוהאלטן די מלוכה. אבער אז עלף פראצענט מענשן (אידן מאכן אויס עלף פראצענט פון דער גאנצער באפעלקערונג) זאלן צאלן פערציק פראצענט פון די שטייערן, איז ניט נאר ניט גערעכט, נאר פארברעכעריש.

און מיט וואס פאר א גרויזאמקייט ווערן די שטייערן איינגעמאנט. מען שלעפט אוועק דעם לעצטן מלבוש, דאס לעצטע קישן אויף דער "עגלה", און איינזעען אן רחמנות, און דוקא ביי אידן. קריסטלאכע סוחרים ווערן געשוינט, אידישע רואינירט. און ניי אלאמיר דעם פעלקער - בונד, די עפנטלאכע מיינונג פון דער וועלט, וויבאלד מען קאן ניט אויסוויזן, אז שמערל קאפעלוש קאן טאקע ניט צאלן די צוויי טויזנט זלאטעס, און אז יאשקע טריבוצקי, זיין שכן, וואס דארף צאלן דריי טויזנט זלאטעס, צאלט אין דער אמת'ן דריי הונדערט ! ! ! דער סוף איז אז שמערל קאפעלוש באר

(שלוס אויף זייט 3)

קומט אלע
צום
קבלת פנים
פאר
פרץ הירשביין
זונטאג דעם 6טן אפריל
8.30 אווענט. אין
פעלעס טעאטער
אין פראגראם באטייליקט זיך דער קינדער כאר פון פרץ שול
צוויי לעקציעס
דינסטאג דעם 8טן אפריל
"די נייע סאוועטישע ליטעראטור"
מיטוואך דעם 9טן אפריל
"ארץ ישראל"
ביידע לעקציעס וועלן אפגעהאלטן ווערן 8.30 אווענט אין
אין גרויסן פרץ זאל
אויפזיכט, איד. קולטור פאראיין

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון דר. ל. כ—ן

(פאָרטזעצונג)

פאַרשטייט זשע מיך גוט ! האָט איר געקאָנט געבאָרן ווערן אָן א טאַטן ? אָט אַזוי קאָן דער סאָציאַליזם אָן זיין טאַטן קאַפּיטאַליזם ניט געבאָרן ווערן . . . קלאָר דאַכט זיך, ניין ? אָט דעם אמת האָבן מיר אונזער לעבן לאַנג געפּריידיקט, אי פון דער פּלאַטפאָרמע, אין אין די צייטונגען, געדרעט וועגן דעם, גערעדט און גערעדט, שטיקער הארץ אַרויסגערעדט ! קומען איצט צוגיין רבי לענין און רבי טראָצקי, אונזערע אייגענע גאָט'ס פאַר־דאַמטע כלומר'שטיגע סאָציאַל־דעמאָקראַטן, וואָס האָבן אויף כלומר'שט געגלויבט אין דעם היסטאָרישן מאַטעריאַליזם, און זיי דערקלערן מיט אמאָל : "מיר פייפן אויף קאַרל מאַרקס און אויף זיין נאַרישער תורה ! מיר וועלן איינפירן א סאָציאַליסטישע אָרדענונג אין א לאַנד, וואו דער קאַפּיטאַליזם איז כמעט גאָרניט אַנטוויקלט — און זיי מאַכן אַן עקספּרימענט ביי א פאָלק, וואָס איז נאָך ניט פייאיק, לויט זיין אַנטוויקלונג, צו פאַרדייען אפילו . . . נו . . . וואָס ? קיין מער אָדער ווייניקער פרייען קאַנסטיטוציאָנעלן רעזולטאַט פון א קאַפּיטאַליסטישן לאַנד ! קאָן מען ניט משוגע ווערן פון אַזא אומפאַראַנטוואָרטלאַכקייט ? עס האָבן מיר דערלעבט ! — האָט ער פלוצלונג אָפּגעהאַקט, א מאַך געטאָן מיט דער האַנט און גענומען עפּעס זינגען אונטער דער נאָז . . .

ראַבינס האָט אים דערקאָנט און ער האָט א טראַכט געטאָן :

— ווי אַלט ער איז געוואָרן ! . . . אָבער געגלייכן דער זעלביקער ענטוויאַסם !

ער האָט זיך צוריק אַרונטערגעלאָזן אויף זיין שטול און זיך אָנגערופן צו עני'ן :

— איינעם דערקאָנט, און דוקא א גוט באַקאַנטן פון אמאָל . . .

— דער וואָס האָט דאָרט געשריען ?

— יאָ.

— ווער איז ער ?

— א באַוואוסטער אַלטער סאָציאַליסט, א רעדנער . . . אמאָל זיינען מיר געווען באַפריינדעט . . . מיר ביידע זיינען ניט צופרידן געווען פון דער פּראַקטישקייט פון געוויסע סאָציאַליסטישע פירער. וואָלט ער מיך איצט ניט גע־מעגלאָך, אַז וואָלט מיך איצט ניט גע־וואָלט קאָנען. זיכער ניט ! — האָט ראַבינס געזאָגט מיט א שמייכל און צוגע־לייגט : — דער איינציקער דאָ, וואָס האָט מיך דערוויל דערמאָנט אָן דער אמאָליקער צייט . . .

מיטאמאָל האָט ער באַמערקט, ווי יענער האָט זיך דאָרט אויפגעהויבן פון זיין אָרט, מיט זיין רעקל אונטער דער פאַכווי, און ער האָט זיך דערנאָך א לאָז געטאָן צווישן די טישלאַך אין דער ריכטונג, וואו ער, ראַבינס, איז געזעסן. און, נייענדיק, האָט דער אַלטער געקוקט דורך זיינע ברילן אויף די מענשן אַרום די טישלאַך און האָט פאַרטראַכט געזונגען אַן אַלט ליד פון נעקראַסאָוו'ן אויף די אונטערשטע טענער פון זיין באַריטאָן, ווי א רוסישער דיאַקאָן.

און ווען ער איז געווען לעבן ראַבינס טישל, האָט ער פאַרענדיקט די ליד און דערביי האָט ער זיך איינגעקוקט אין דעם אומבאַקאַנטן מאַן און אין דער אומ־באַקאַנטער פרוי . . .

און מיטאמאָל האָט זיך ראַבינס א כאַפּ געטאָן פון זיין פּלאַץ און זיך צו אים געווענדעט :

— ענטשולדיקט . . . .

יענער האָט אויפגעהערט צו זינגען און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט גע־קוקט מיט די אויגן אויף ראַבינס'ן.

ראַבינס איז צו אים צוגעגאַנגען.

— זייט איר מר. נ. ?

— יאָ, איך בין מר. נ. — האָט יענער געענטפערט — וועל ?

— איך האָב א גרוס צו אייך פון איי־ערן אַן אמאָליקן גוט־באַקאַנטן — האָט ראַבינס זיך אָנגערופן מיט א שמייכל.

— ווי הייסט ער ?

— רובינטשיק . . .

— רובינטשיק ? — האָט יענער זיך אָנגערופן און האָט א שאָקל געטאָן מיט'ן קאָפּ — איך געדייטן ניט.

— מיט זיבעצן־אַכצן יאָר צוריק — האָט ראַבינס געענטפערט — האָט איר אים גוט געקאָנט. איר האָט אפשר מיט אים פאַרבראַכט אין קאַפּע־הויז, געדרעט מיט אים אויף פאַרזאַמלונגען . . .

— אפשר יאָשקע דער בונדיסט ? — האָט פלוצלונג יענער געפרעגט.

— אָט דעם מיין איך טאַקע — האָט ראַבינס געענטפערט.

— שור, שור, איך געדיינק אים — האָט דער אַלטער זיך דאַן אָנגערופן מיט א וואַרעמען שמייכל — וואו איז ער אים די אויגן און האָט א ווייל געשווי־איצט ? איך האָב דאָך געמיינט אַז ער געפינט זיך שוין מער ניט אין אַמעריקע...

ראַבינס האָט א שמייכל געטאָן :

— ער איז די גאַנצע צייט אין אַמע־ריקע געווען. ער וואוינט אין ניו־אָר־לינס . . .

— וואָס מאַכט ער ?

— אַלגרייט.

— עס פרייט מיך זייער . . .

דער אַלטער האָט א טאַ קוק געטאָן אויף ראַבינס'ן, א ווייל געשווינן, דערנאָך האָט ער אַרויסגערעדט :

—און פון וואַנען קאָנט איר אים ?

— ער איז מיין נאָענטסטער פריינט. אייך קאָן איך אויך — האָט ער זיך פלוצ־לונג צעלאַכט.

— איר קאָנט מיך ? מעגלאָך. — האָט דער אַלטער זיך אויף גוטמוטיק צע־לאַכט.

— און איר האָט מיך אמאָל אויך גע־קאָנט — האָט ראַבינס געזאָגט.

— איך אייך ? . . .

דער אַלטער האָט א קוק געטאָן אויף נעקוקט אין ראַבינס'ן, דערנאָך האָט ער זיך אָפּגערופן :

— עפּעס יאָ באַקאַנט, און דאָך זעט איר אויס ניכער ראַקעפעלער'ס א באַקאַנ־טער ווי מיינער . . . ענטשולדיקט, וואו האָב איך אייך געטראָפן ?

— אויף מיטינגען, אין קאַפע־הויז, און ביי אייך אין הויז א פּאָר מאָל . . .

— ביי מיר אין הויז אויך ?

דער אַלטער האָט א צי געטאָן מיט די אַקסלען :

— אויף מיין ערן וואָרט, איך געדיינק גיט ! — האָט ער אַרויסגערעדט מיט א שמייכל.

דאַן האָט ראַבינס זיך אָנגערופן :

— איך בין ער אַליין.

— ווער ער ?

— טאַקע יאָשקע דער בונדיסט ! . . . .

גיט זעלבסטמאָרד און יאָשקע טריבוצקי אַרבעט אַרויף זיינע ביזנעס, צו וואָס די פּוילישע רעגירונג שטרעבט.

די קאַפּעראַטיוון וואָס ווערן אונטער־שטיצט דיריעקט אָדער אומדירעקט פון דער רעגירונג, רואינירן גענצלאַך דעם קליינעם סוחר. די דאָזיקע באַוועגונג הרג'עט אַוועק צוביסלאַך דעם אָרן, פונקט ווי די סאָציאַליזאַציע אין רוסלאַנד האָט דאָס געטאָן מיט איין קלאַפּ. דער חלוק איז אָבער אין דעם, בעת די קאָמוניסטן באַשעפטיקן א קליינעם טייל פון דעם אי־דישן פאָלק אין די אַלע אונטערנעמונגען און באַשריינקען נאָר די "דעקלאַסירטע", גייט זיך פּוילן אָן מיט דער מעטאָדע אויסצושליסן דאָס גאַנצע אידישע פאָלק.. אין די אַלע קראַמען פון איינקויף און פאַרקויף, דער געביט וואו אידן טוינען זיך אַזוי אויס און זיי זיינען ספּעציאַליס־טען אין דעם פאַך, האָט קיין איד ניט קיין דריסת הרגל.

די זעלבע שטייערן וואָס אידן צאָלן ווערן אָנגעווענדעט צו שטיצן זייערע קאָנקורענטן — גויאישע סוחרים. די רע־גירונגס באַנקן געבן קרעדיטן קריסטלאַ־כע בעל־מלאכות און סוחרים, זעלטן ווען א איד באַקומט א קרעדיט. אַמער פרעגט מען פאַרוואָס, וועט מען אייך ענטפערן, ווייל יענער און יענער מאַן איז קרעדיט פייאיק, און דער און דער וואָס איז צופעליק א איד, איז דאָס ניט. היינט זשע — היינט גיי ווייז אויס דאָס קענטנייל.

ווי טרויעריק דער מצב איז פאַר דעם עלטערן דור, איז ער נאָך פיל טרויעריק־ער פאַר דער יוגנט. אידישע יונגעלייט מיט דער זעלבער בילדונג זעען צו ווי פאַר זייערע חברים — קריסטן זיינען אָפּן אַלע שטעלעס, און זיי — זיינען "דע־קלאַסירט", ניט חלילה ווייל ער איז א זון פון א סוחר, נאָר ווייל ער שטאַמט אָפּ פון אברהם יצחק און יעקב . . . האָפ־נונגסלאָז שטייט די יוגנט און זעט פאַר זיך א טרויעריקע צוקונפט, ווייל צו האָ־פען אויף א וועקסל און אויף דער רעגי־רונג איז ניטאָ מער. שטייען איצט דאָך ביים רודער פון דער מלוכה די דעמאָ־קראַטישסטע און פּראָגרעסיווסטע עלע־מענטן פון דער פּוילישער באַפעלקערונג... די פּוילישע אידישע יוגנט חלומ'ט צו אַרויסוואַנדערן אין די פאַרוואָרפנסטע מקומות פון דער גאַרער וועלט, אַבי צו האָבן א שטיקל ברויט און א דאָך אויפ'ן קאָפּ. אָבער וואוהין ? אַלע טויערן זיי־נען דאָך פאַרמאַכט און פאַרשלאָסן.

לויט א קאָנסערוואַטיווער אָפּשאַצונג געפינען זיך א מיליאָן אידן אין פּוילן, וואָס האָבן ניט קיין שום קוואַל פון חיונה און זיי זיינען אויסגעזעצט צום הונגער־טויט. אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלעס. אין רוסלאַנד, וואו די קאָמאַסראַ־פע איז געשעען פלוצלונג, האָט מען געקאָנט גענוי אויסרעכענען אַז די אָדער יענע קלאַסן זיינען פאַראורטיילט צום אונטערגאַנג. די איבעריקע, די גליקלאַ־כערע, פלאָנט מען איינצאָרדענען, אַבי צו דערהאַלטן זייער נשמה. אין פּוילן גייט דער פּראָצעס־צו־זייער לאַנגזאַם. אָט ציילט מען א מיליאָן אומגליקלאַכע, אָבער מיט יעדן יאָר ווערט די צאָל אַלץ גרעסער. ווייבאַלד עס שטייט אויף נאָך א גען — און דערנאָך האָט אַרויסגעמורמעלט :

— נאָט, נאָט, נאָט ! . . . .

ער האָט א כאַפּ געטאָן ראַבינס'עס ביי־דע הענט אין זיינע, געטרייסלט זיי און אים ווידער באַטראַכט פון'ם קאָפּ ביז די פיס, פאַרוואונדערט, כמעט צעטומלט...

— יאָ, יאָ, איצט דערקאָן איך אייך... איצט זע איך, אַז איר זייט אַביסל עני־לאַך צו יענעם . . . און אוא ספּאָרט... און קוקט אויס אַזוי . . .

ראַבינס האָט אונטערגעכאַפּט מיט א שמייכל :

— נישט אויסגעהונגערט, הא ?

— ווי א מענש, וואָס איז שוין לאַנג אויסגעקורירט פון די סאָציאַליסטישע און אַנדערע איסטישע באַציען . . .

—כמעט ! — האָט ראַבינס גוטמוטיק געזאָגט . . .

דער אַלטער האָט נערוועז א לאַך גע־טאָן :

— נו, וועמעס דאַנק איז עס ! איר זייט ניט דער ערשטער און ניט דער לעצטער . . .

— און איר, ווי איך זע, זייט געבליבן דער אייגענער . . . .

דער אַלטער האָט זיך נערוועז א כאַפּ געטאָן :

— יאָ, דער אייגענער . . . די גאָט'ס פאַרדאַמטע באַציען זיינען שוין אַזוי אין מיין בלוט . . . . וועל — האָט ער זיך אונטערבראָכן — וואָס איז דער אונ־טערשייד ? הייסט עס, איך מאַכט א לע־בען ?

— אָ, יעס ! — האָט ראַבינס געענט־פערט און האָט צוגעלייגט — וועט איר זיך אפשר מיט מיר צוזעצן ביים טיש ?

דער אַלטער האָט א שמייכל געטאָן :

— פאַרוואָס ניט ? . . .

ראַבינס האָט אים דאַן פאַרגעשטעלט פאַר ענ'ן :

— מיין כלה, מיס רובינטשיק, מר. נ. !

ביי ענ'ן האָבן זיך די באַקן אָנגעצונ־דען פון דעם, וואָס ראַבינס האָט איר פאַרגעשטעלט אַלס זיין כלה. דאָס איז געווען דאָס ערשטע מאָל, וואָס ער האָט זי אַזוי פאַרגעשטעלט. זי האָט שוין גע־האַט ביין געוואָרן אויף ראַבינס'ן, למאַי ער האָט זיך אַזוי הינגעריסן מיט'ן אַל־טען, דאָס ער האָט נאָר פאַרגעסן, אַז ער האָט זי איבערגעלאָזן אַליין ביים טיש. איצט אָבער, ווען ער האָט זי פאַרגע־שטעלט אַזוי, איז זי שוין מער אויף אים ניט ביין געווען און האָט געקוקט מיט שטראַלנדיקע אויגן אַז אויף ראַבינס'ען, אַז אויף דעם אַלטן.

ראַבינס מיט'ן אַלטן האָבן זיך ווידער צערעדט.

— יאָ, איך געהער איצט צו דעם קאַ־פּיטאַליסטישן קלאַס — האָט ראַבינס שפּעטער גערעדט מיט א גוטמוטיקן שמיי־כעל.

(פאָרטזעצונג קומט)

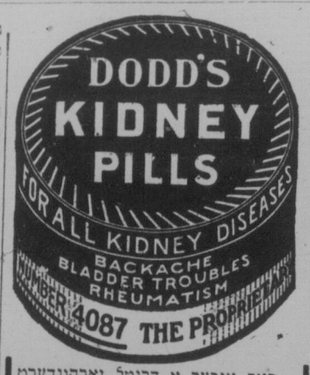

פאַר איבער א דריטל יאָרהונדערט זיינען דאָדס קידני פּילס אַנערקענט געוואָרן ווי א רפואה פאַר רוקן־בעכע־ניש, רומאַטיזם, פּענכער טראַבלס און אַלע אַנדערע קראַנקהייטן פאַראורזאַכט פון פעלערהאַפטע נירן. צו באַ־קומען ביי אַלע דילערס פאַר 50 ס. א באַקס, אָדער 6 באַקסעס פאַר $2.50, אָדער דירעקט, ווען איר שיקט צו דעם פּריין, פון

THE DODDS MEDICINE CO. LTD.
Toronto 2, Ont.

אומזיסטיקער זייטיק !

אייניקע מענשן נעמען אָן שמערצן פאַר גוט. זיי לאָזן א פאַרקילונג "גיין זיין וועג". זיי וואַרטן אַז זייערע קאָפּשמערצן "וועלן זיך אויסשטיין".

אויב זיי ליידן פון נערוו־שמערצן אָדער פון ניוריטיס, האָפן זיי צו פילן בעסער אינדערפרי.

אין דער זעלבער צייט ליידן זיי אומזיסטע שמערצן. אומזיסטע דערפאַר, ווייל עס איז דאָ א קעגנמיטל. אַספּירין טאַבלעטס גיבן שטענדיק מאָמענטאַלע הילף פון פאַרשיידענע שמערצן וואָס מיר האָבן אמאָל געדאַרפט דורכטראָגן. אויב דער ווייטיק האַלט אָן, זאָלט איר זיך ווענדן דעם באַראַטן מיט א דאָקטאָר.

פאַרהיט אייך פון א סך שמערצן און אומבאַ־קוועמלאַכקייטן דורך די איבערצייגונג נוצן פון אַספּירין. אַספּירין איז זיכער, שטענדיק דאָס זעלבע. אין אַלע דראָג סטאָרס מיט פּולשטענדי־קע אָנווייזונגען.

BAYER ASPIRIN
TRADE MARK REG.

וואָס הערט זיך אין מערב קאַנאַדער בית יתומים

האָנאָר ראָל קאַמפּיין פון מערב קאַנאַדער בית־יתומים וועט זיך אָנפאַנגען אָפיציעל אין אַלע גרויסע שטעט פון מערב קאַנאַדע דעם 24טן אפריל

דער זונטאָג וואָס באַלד נאָך פּסח וועט דערקלערט ווערן אַלס בית־יתומים טאָג איבער נאַנץ מערב קנאַדע און יעדע פרוי און יעדע אידיש מיידל וועט באַזוכט ווע־רען און אויפגעפאָדערט ווערן צו רעגיס־טרירן זיך אַלס ערן מיטגלידערן פון בית־יתומים.

א נדבה פון איין דאָלאַר און העכער, וועט באַרעכטיקן צו א סערטיפיקאַט און צו אַריינגעשריבן ווערן אין גאָלדענעם בוך בריוו וועלן אַרויסגעשיקט ווערן צו יע־דער אידישער פרוי אין דרייענדיקע בק־שות וועלן געשיקט ווערן צו אַלע געזעל־שאַפטלאַכע טוערנס זיי זאָלן צושטיין צו דער אַרבעט.

פון עדמאָנטאָן שרייבט מרס. פראַטקין, אַז דער נאַציאָנאַלער קאָונסיל פון אידישע פרויען פאַרט וועט דורכפירן דעם בית־יתומים טאָג.

פון וואַנקאָווער שרייבט מרס. דירעק־טאָר, אַז די פרויען גרייטן זיך דאָרט צו דער אַרבעט.

רעדזשיינע און סאַסקאַטון האָבן נאָך ניט געלאָזט הערן פון זיך.

די קליינע שטעטלאַך וועלן אויך ניט אָפּשטיין פון דער אַרבעט.

די איינצעלנע פּונקטן וועלן געבעטן ווערן דורך בריוו צו. מאַכן זייערע ביי־שטייערונגען דורך פּאָסט.

איינטונג און קעליער דאַרפן זיין אַן עק־זעמפּל וואָס פרויען קאָנען אויפטאָן אין א קליינער קאָמיוניטי.

ספר היובל

די אַרבעט מיט'ן ספר היובל גייט צו זייער לאַנגזאַם און דער קאָמיטעט האָט באַשלאָסן אָנצוגיין מיט דער אַרבעט. עס ווערט געהאָפט אַז פופציק אָרגאַניזאַ־ציעס מיט שטעטלאַך וועלן זיך אָפּרופן. ביז יעצט האָבן די פאָלגנדיקע שולן און אָרגאַניזאַציעס באַשלאָסן צו צושטיין צו דער אַרבעט פון ספר היובל :

פּראָפעסיאָנאַל סאַסייטי, אַשכנזי שול, בעסאַראַביער פרי לאָאַן אַסאָ'ן, היברו סיק בענעפיט, אינדעפענדענט פרי לאָאַן, לייר־דיס סאָסייטי פון בית־יתומים, דזשוניאָר ליג נאַציאָנאַלער קאָונסיל, פיל אָרגאַניזאַ־ציעס זיינען נאָך ניט באַזוכט געווען און אַנדערע האָבן נאָך ניט געהאַט זייערע פאַרזאַמלונגען.

אינדיווידועלע רעגיסטראַציע

אום צו מאַכן דעם בוך מער פּאָפּולער, איז באַשלאָסן געוואָרן צו האָבן א פריינט־לאַכע רעגיסטראַציע פון אַלע פריינט פון דעם אַנשטאַלט, וועלכע וועט פאַרמירן א באַזונדערע אָפּטיילונג אין בוך, א מין פּערזענלאַכעס. די רעגיסטראַציע וועט זיין פאַר מענער בלויז און וועט אָנגעפירט ווערן דורך ד— — — ניט צו באַלאַסטיקן דעם עולם מיט קענווייזונגען.

ריל עסטייט לייט

ווען זיי פאַרקויפן ריעל עס־טייט, באַנוצן זיי זיך אָפט מיט דעם אַרגומענט אַז "די דאָזיקע פּראָפּערטי איז גאַ־ענט צו דער סטריט קאַר ליין".

א סטריט קאַר באַדינונג גיט צו ווערט צו א פּראָפּערטי.

Winnipeg Electric Company

"אייער נאַראַנטיע פאַר גוטער באַדיענונג".

CANADIAN NATIONAL EXPRESS

שיקט דאָס דורך

קענעדיען נעשאָנאַל עקספּרעס

דאָס געלט ווערט צוגעשטעלט אין הויז, אוו אויסגעצאָלט אין אַמעריקאַנער דאָלאַרז. יעדע קבלה (רעסיט) פאַר דעם געשיקטן געלט פון דער קענעדיען נעשאָנאַל עקספּרעס אין נאַראַנ־טירט פון דער קאַנאַדער רעגירונג.

פאַר ווייטערע איינצעלהייטן שרייבט

Canadian National Express

355 McGill St., Montreal

יעדער אָגענט פון דער קענעדיען נעשאָנאַל רייל־ווייז (איזנבאַנען) קאָן שיקן געלט אַהיים. ווען איר שיקט פּעקלאַך, פרעגט שטענדיק פאַר קענעדיען נעשאָנאַל עקספּרעס

"דאָס דעקלאַסירטע פאָלק" אין פּוילן

(שלוס פון זייט 2)

קאַפּאַפּעראַטיוון, טרעפט די קויל א פּאָר צענדליק נפשות, ווערט איינגעפירט נאָך א שטאַאטס מאָנאָפּאָל, טרעפט דער האַר־מאַן שאָס הונדערטער נפשות, א יאָר שטייער איינאָמאָנען, ווידער א פּאָר הונ־דערט, אָדער א פּאָר טויזנט אומגליקלאַ־כע . . .

פאַר די אַלע אומגליקלאַכע, פאַר הייג־טיקע און פאַר די שפּעטערדיקע זאָרגט זיך קיינער ניט, און פאַר זיי איז קיין אויסוועג ניטאָ. א טיר ביי א טיר, ניטאָ מער קיין פענסטער, ריין די אידישע נאַ־סען, נעפינט זיך א אידישע קראָם. מער סוחרים ווי קונים. אידישע אַרבעטער וועט ריין ניט אויפנעמען אין באַטריבן, אי־דישע באַאמטע ווערן ניט אָנגעשטעלט. בעלי־מלאכות באַקומען ניט קיין אַרבעט פון דער מלוכה.

פיל אידישע משפחות לעבן פון די פּאָר דאָלאַר וואָס מען שיקט זיי צו פון אַמע־ריקע. פּשוט קצבה. מענשן אין די בעס־טע יאָרן פון זייער יוגנט דאַרפן לעבן פון אַזא ברויט . . . די אַלע כלי־קודש און לערער פון די "תרבות" שולן אָדער אידישע שולן, וואָס דאַרפן נאָך לעבן פון אידן, באַנוגענען זיך מיט הונגער לוין און אַרבעטן מיט מסירות הנפש אויפ־צוהאַלטן דאָס גייסטיקע אידישקייט. אָבער ווי לאַנג וועלן זיי קאָנען דאָס אי־ערטראָגן ? ווי לאַנג וועלן זיי קאָנען אויפהאַלטן די באַגייסטערונגען און פירן דעם יוגנט דור וואָס האָט קיין שום אויפ־וועג ניט אין לעבן, וועט דורך יאוש און צוואַנג, אָפּגעריסן פון די אַלע אידי־שע אידעאַלן און האָפענונגען !

זאָלן די אַלע מעשים פאַרשווינן ווערן? זאָלן די ווייגעשריען פון א גאַנץ "דע־קלאַסירט פאָלק" פאַרטומלט ווערן אין דעם אַלגעמיינעם פּראָטעסט קעגן די רדי־פות אין סאָוועט־רוסלאַנד, וואָס ווערט אַן אידישער הילף, שוין גענוג געטאָן ? ניין, דאָס טאָר ניט געשעען ! ווען מען זאָל אַמוויניקסטן פאַר יעדער שורה וואָס ווערט געשריבן איבער רוסלאַנד, און איין אות פאַר די פּוילישע אידן פאַרוואַנדלען, וואָלטן מיר געהאַט גענוג

איבעראַל, פון קאָוסט צו קאָוסט, געפינט איר עס אין די בעסטע היימען.

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אַמעריקע

פון דר. ל. כ—ן

(פאָרטזעצונג)

פאַרשטייט זשע מיך גוט ! האָט איר גע־קאָנט געבאָרן ווערן אָן א טאַטן ? אָט אַזוי קאָן דער סאָציאַליזם אָן זיין טאַטן קאַפּיטאַליזם ניט געבאָרן ווערן . . . קלאָר דאַכט זיך, ניין ? אָט דעם אמת האָבן מיר אונזער לעבן לאַנג געפּריידיקט, אי פון דער פּלאַטפאָרמע, אין אין די צייטונגען, געדרעט וועגן דעם, גערעדט און גערעדט, שטיקער הארץ אַרויסגערעדט ! קומען איצט צוגיין רבי לענין און רבי טראָצקי, אונזערע אייגענע גאָט'ס פאַר־דאַמטע כלומר'שטיגע סאָציאַל־דעמאָ־קראַטן, וואָס האָבן אויף כלומר'שט גע־גלויבט אין דעם היסטאָרישן מאַטעריאַ־ליזם, און זיי דערקלערן מיט אמאָל : "מיר פייפן אויף קאַרל מאַרקס און אויף זיין נאַרישער תורה ! מיר וועלן איינפירן א סאָציאַליסטישע אָרדענונג אין א לאַנד, וואו דער קאַפּיטאַליזם איז כמעט גאָרניט אַנטוויקלט — און זיי מאַכן אַן עקספּ־רימענט ביי א פאָלק, וואָס איז נאָך ניט פייאיק, לויט זיין אַנטוויקלונג, צו פאַר־דייען אפילו . . . נו . . . וואָס ? קיין מער אָדער ווייניקער פרייען קאַנסטיטוציאָ־נעלן רעזולטאַט פון א קאַפּיטאַליסטישן לאַנד ! קאָן מען ניט משוגע ווערן פון אַזאַ אומפאַראַנטוואָרטלאַכקייט ? עס האָבן מיר דערלעבט ! — האָט ער פלוצ־לונג אָפּגעהאַקט, א מאַך געטאָן מיט דער האַנט און גענומען עפּעס זינגען אונטער דער נאָז . . .

ראַבינס האָט אים דערקאָנט און ער האָט א טראַכט געטאָן :

— ווי אַלט ער איז געוואָרן ! . . . אָבער געגלייכן דער זעלביקער ענטוויאַסם !

ער האָט זיך צוריק אַרונטערגעלאָזן אויף זיין שטול און זיך אָנגערופן צו עני'ן :

— איינעם דערקאָנט, און דוקא א גוט באַקאַנטן פון אמאָל . . .

— דער וואָס האָט דאָרט געשריען ?

— יאָ.

— ווער איז ער ?

— א באַוואוסטער אַלטער סאָציאַ־ליסט, א רעדנער . . . אמאָל זיינען מיר געווען באַפריינדעט . . . מיר ביידע זיי־נען ניט צופרידן געווען פון דער פּראַק־טישקייט פון געוויסע סאָציאַליסטישע פי־רער. וואָלט ער מיך איצט דערקאָנט ? מעגלאָך, אַז וואָלט מיך איצט ניט גע־וואָלט קאָנען. זיכער ניט ! — האָט ראַ־בינס געזאָגט מיט א שמייכל און צוגע־לייגט : — דער איינציקער דאָ, וואָס האָט מיך דערוויל דערמאָנט אָן דער אמאָליקער צייט . . .

מיטאמאָל האָט ער באַמערקט, ווי יע־נער האָט זיך דאָרט אויפגעהויבן פון זיין אָרט, מיט זיין רעקל אונטער דער פאַכווי, און ער האָט זיך דערנאָך א לאָז געטאָן צווישן די טישלאַך אין דער ריכ־טונג, וואו ער, ראַבינס, איז געזעסן. און, נייענדיק, האָט דער אַלטער געקוקט דורך זיינע ברילן אויף די מענשן אַרום די טישלאַך און האָט פאַרטראַכט געזונגען אַן אַלט ליד פון נעקראַסאָוו'ן אויף די אונטערשטע טענער פון זיין באַריטאָן, ווי א רוסישער דיאַקאָן.

און ווען ער איז געווען לעבן ראַבינס טישל, האָט ער פאַרענדיקט די ליד און דערביי האָט ער זיך איינגעקוקט אין דעם אומבאַקאַנטן מאַן און אין דער אומ־באַקאַנטער פרוי . . .

און מיטאמאָל האָט זיך ראַבינס א כאַפּ געטאָן פון זיין פּלאַץ און זיך צו אים געווענדעט :

— ענטשולדיקט . . ..

יענער האָט אויפגעהערט צו זינגען און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט און האָט גע־קוקט מיט די אויגן אויף ראַבינס'ן.

ראַבינס איז צו אים צוגעגאַנגען.

— זייט איר מר. נ. ?

— יאָ, איך בין מר. נ. — האָט יע־נער געענטפערט — וועל ?

— איך האָב א גרוס צו אייך פון איי־ערן אַן אמאָליקן גוט־באַקאַנטן — האָט ראַבינס זיך אָנגערופן מיט א שמייכל.

— ווי הייסט ער ?

— רובינטשיק ?

— רובינטשיק ? — האָט יענער זיך אָנגערופן און האָט א שאָקל געטאָן מיט'ן קאָפּ — איך געדיינק ניט.

— מיט זיבעצן־אַכצן יאָר צוריק — האָט ראַבינס געענטפערט — האָט איר אים גוט געקאָנט. איר האָט אפשר מיט אים פאַרבראַכט אין קאַפע־הויז, געדרעט מיט אים אויף פאַרזאַמלונגען . . .

— אפשר יאָשקע דער בונדיסט ? — האָט פלוצלונג יענער געפרעגט.

— אָט דעם מיין איך טאַקע — האָט ראַבינס געענטפערט.

— שור, שור, איך געדיינק אים — האָט דער אַלטער זיך דאַן אָנגערופן מיט א וואַרעמען שמייכל — וואו איז ער אים די אויגן און האָט א ווייל געשווי־

"קלאַסיפייד עדס"

— — אין — —

צדשנוואָרט

פריינען

שנעלע

רעזולטאַטן

א באַוויז.

פעברואַר 7, 1930.

"דאָס אידישע וואָרט",
סעלקירק עוועניו, ווינניפּעג.

אייפּמערקזאַם ה' ה. י. ווילדער !

מיט עטלאַכע וואָכן צוריק איז ביי מיר געווען אייער מר. מיינס, און ער האָט מיר פאַרגעשלאָגן אַיך זאָל אַריינשטעלן אַן "עד" אין דער "קלאַסיפייד סעקשאָן" פון אייער טעגלאַכער צייטונג. כאָטש, איך מוז עס צוגעבן, אַז דאָס איז געווען ניט אין מיין ווילן, ווייל איך האָב געדיינקט, אַז אין מיין פאַך פון ביזנעס, וועט דאָס ניט בריינגען קיין רעזולטאַטן.

ווי איבערראַשט בין איך אָבער געווען, צו באַקומען באַלד. אויף מאָרגן, נאָכדעם ווי דער "עד" איז דערשינען פאַרשיידענע אָנפראַגן, און עס איז מיר געלונגען דורכצופירן א צאָל געשעפטן, וועלכעס איך קאָן צושרייבן צו דעם אַרויסרייסענס אין אייער צייטונג.

איך וויל אויסנוצן די געלעגנהייט צו גראַטולירן אייך און מר. מיינס, וועגן אייער אַדווערטייזינג־באַדינונג, און אויב דער בריף מיינער קאָן אייך דינען, קאָנט איר זיך מיט אים באַנוצן.

גענעראַל אַנלייע און פאַרזיכערונגס אָגענטור,
פער ר. דזש. קימעל

GENERAL LOAN & INSURANCE AGENCY
Winnipeg

February 7th, 1930.

The Israelite Press Ltd.,
Selkirk Ave East,
Winnipeg, Man.

Attention Mr. H. E. Wilder

Gentleman:

Some weeks ago, your Mr. Mains called on me and induced me to take an ad. in the classified section of your daily paper, although, at first I must admit, I was reluctant in doing so, as I did not think it would produce any results in my line of business.

However, to my great surprise, the day after the first insertion of my small ad., I received several enquiries and calls, and have been successful in doing a substantial amount of business, which I traced, came through advertising in your paper.

I wish to take this opportunity of complimenting you and Mr. Mains on your advertising medium, and if this letter can be of any service to you, you have my authority to use same.

Very truly yours,
GENERAL LOAN & INSURANCE AGENCY.
Per: (signed) N. J. KIMMEL.

RJK/A.

ר. דזש. קימעל

MACDONALD'S Fine Cut

דער פיינסטער טאַבאַק פאַר די יעניקע וואָס מאַכן זייערע אייגענע סיגאַרעטס

15¢

מיט יעדן פּעקל טאַבאַק

ZIG-ZAG

סיגאַרעטן פּאַפּיר פריי

זאַמלט די קאַרטן פיקטשורס

279

אידישע העלדן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון'ם אידישן לעבן
אין דער צייט פון דער גרויסער סלתמה

פון י. נ.

(פארטזעצונג)

וואס עס איז געווארן פון יענע אומגליקלאכע אידישע קינדער, די קרבנות פון די כאפּער? טויזנטער פון זיי זיינען אומגעקומען פון הונגער, פון דארשט און פון קעלט; אנדערע זיינען פארשמיטן געווארן צום טויט פון די פויערים, ביי וועלכע זיי האבן זיך געהאַרעוועט, און ווידער טויזנטער זיינען אָפּגעשמ'ט געווארן. פון יענע אידישע קרבנות זיינען גאנץ ווייניק געקומען צוריק אהיים, און די, וועלכע זיינען צוריק געקומען, זיינען געווען אלט, קראנק און צעבראָכן.

ווען דער זיידע האט דערזעען די כאַפּער, האט ער מיט א הארצרייסנדער שטימע א געשריי געטאָן:

— קינדער, אנטלויפט! די כאפּער! און צווייען איז עס ווירקלאך געלונגען צו אנטלויפן. מיין פאטער און איך זיינען עלטערער ברודער, שמשון האט ער געהייסן, זיינען אין דער פינסטערער נאכט דורכגעשפּרונגען דורכ'ן פענסטער.

אבער דער אומגליקלאכער גרשון, דער מיטלסטער ברודער, האט ניט באוויזן זיך צו רעדן, ער איז אריינגעפאלן צו די כאפּער אין די הענט.

דער זיידע האט געוואוסט, אז עס איז לייכטער אויפצוהאלטן מערבות ביי א טיגער איידער ביי א כאפּער.

הייסע טרערן זיינען געפאלן אויפ'ן יונגן קעפּל פון דעם קינד, ווען דער אלטער טאטע האט פון אים גענומען אָפּ שייד אויף אייביק. אין מיט א ציטערנדיקער האנט האט ער צו זיין איינגעלע אין קעשענע אריינגעלייגט א זעקל מיט תפילין און זיינע אן אלטע פאטאגראפיע פון זיין נע יונגע יארן.

— געדיינק מיין קינד, אז דו ביזט א איד! געדיינק דיין פאטער!

דאס זיינען געווען די לעצטע ווערטער וואס דער אלטער פאטער האט נאך באוויזן צו זאגן. איידער די כאפּערס האבן דאס קינד אוועקגעשלעפּט פון הויז.

— ווי שוידערלאך! — האט גיטל קוים ארויסגערעדט, ווארפנדיק אירע בלוי קען ארום זיך אין טרענטש, אזוי ווי נו וואלט מורא געהאט, דאס זי וועט דארט דערזעען א כאפּער.

— אין וואס איז געווארן פון דעם אומגליקלאכן? — האט זי געפרעגט, האט מען ווען געהערט פון אים?

— איין מאל נאר, — האט רפאל ניימאן געענטפערט, — איין מאל נאר האט מיין זיידע געהערט, אז זיין אומגליקלאכער גרשון איז פארשיקט געווארן ווייט אין יאראסלאווער גובערניע, וואו מען האָ טאַמ אוועקגעגעבן צו א רייכן מוזשיק. זיין דאמאלסט, האט זיך אזוי ווי די ערד געשלאָפן איבער אים. מיין אומגליקלאכער אנקל גרשון איז פארשוואנדן געווארן.

גיטל'ס שיינע אויגן האבן זיך אנגעפילט מיט טרערן.

— אַ, ווי שרעקלאך האט דער אלטער פאטער געמוזט פילן זיין אומגליק! — האט זי געמורמלט, — און דיין צווייטן אנקל, שמשון, ווי דו רופסט אים?

— אויך ער איז פארשוואנדן געווארן, האט רפאל ניימאן געענטפערט, — און פון אים האבן מיר געהערט נאָך ווייניקער ווי פון גרשון'ען. פון גרשון'ען האבן מיר כאָטש געהאט איינמאל א ווייטן גרוס פון יאראסלאוו, — פון שמשון'ען, אזוי פיל אויך ניט.

אין דער פינסטערער נאכט, אלס ער איז צוזאמען מיט מיין פאטער ארויסגעשפּרונגען דורכ'ן פענסטער, איז ער נעלם געווארן, צי איז ער אריינגעפאלן אין די הענט פון די כאפּער, צי איז ער ערגעץ אנטלאפן אין עס האט מיט אים פאסירט אן אומגליק? — ווער וויים?!

סיי ווי האט דער זיידע ניט געלעבט לאנג נאָך דעם דאָפּלטן אומגליק. ע ר האט געלעבט קוים א פּאָר יאָר, ווייניגער דיק נאָך זיינע פארלארענע קינדער.

ערשטנס, אז דאָס איינציקע איבערגעבליבענע קינד זאָל ניט פארבלייבן אין רוסלאנד, נאָר ער זאָל זיך באזעצן אין אן אנדער לאנד וואו מען באדט זיך ניט אזוי אין אידיש בלוט און טרערן. א ו ן צווייטנס, זאָל מיין פאטער, ווען ער וועט עלטער ווערן, אנהויבן זוכן זיינע פארלארענע ברידער. ער זאָל אויסגעפינען וואס פון ז ייאין געווארן, און אויב ער אליין וועט עס ניט קאָנען, זאָל ער ד י זעלבע צואה איבערלאָזן צו זיינע קינדער אז זיי זאָלן זוכן זיערע אומגליקלאכע אנקלס, אדער די קינדער פון די דאזיקע אנקלס.

— נו, און דיין פאטער האט זיי געזוכט? — האט גיטל געפרעגט נייגעריק.

— מיין פאטער איז געבראכט געווארן פון א ווייטן קרוב נאָך גאליציע, — האט דער יונגערמאן געענטפערט, אזוי ווי ער וואלט פארטיידיקט זיין פאטער. — גאליציע איז אן ארימעס לאנד, און דער פרעמדער רוסישער אינגל, וועלכער א ז ד איבערגעלאָזן געווארן אליין, האט געהאט פיל מי זיך אליין צו דערהאלטן ביי דעם לעבן. ער האט געמוזט שווער ארבעטן זיך צו דערנערן, און ער האט ניט געהאט די מעגלאכקייט און ניט די געלעגענהייט צו דערפילן די צוואה וואס איז פארבונדן מיט פיל צייט און זייער פיל קאָסטן.

— און דו? — האט גיטל געפרעגט און איר שטימע האט זיך געהערט א לייכטער פארוואורף.

— מיין פאטער, וועלכער איז ש ו י ן זייט יארן טויט, האט מיר איבערגעגעבן דעם זיידנס צוואה, — האט רפאל ניימאן געענטפערט, — און כאָטש איך בין נאָר געווען יונג, האָב איך פארשטאנען ווי הייליק עס איז דער וואונש פון א שטארבענדן. איך האָב געשריבן צום רב פון וואקנא, צו דער פאָליציי אין יאראסלאוו און צו די רוסיש - אידישע סטודענטן, וועלכע האבן שטודירט אין د ي עסטרייכישע אונ'ווערסיטעטן; אבער קיינער האט מיר ניט געקאָנט געבן קיין שפּור פון די פארלארענע קינדער פון מיין זיידן.

איך בין דאן אליין געפאָרן קיין רוסלאנד. איך האָב געהאט דעקאָמענדאציעס פון די מערערע וויכטיקע פּערזאָנען צו פארשיידענע רוסישע באאמטע, אז די פאָליציי זאָל מיר ניט שטערן, און איך האָב־ווירקלאך דערפאָרן, כאָטש נ י ט אלעס וואס עס איז געווען דער וואונש פון מיין אומגליקלאכן זיידן.

עס איז מיר געלונגען אויסצוגעפינען דעם מאן פון דעם מוזשיק — פון וועלכן מיין אומגליקלאכער אנקל איז פארשלעפּט געווארן, און א געוויסער גאליציאנער איד, אן עסטרייכישער סטודענט, איז מיט מיר געפאָרן אין א ווייטן דאָרף.

דער מוזשיק, ביי וועלכן מיין אנקל האט זיך געהאַרעוועט איז שוין לאנג געווען טויט, קיינע קינדער האט ער ניט געהאט, אויף דעם פעלדער זיינען געווען פרעמדע פויערים, וועלכע האבן ניט פיל געוואוסט איבער מיין אנקל, אבער דאָס בי־סעל, וואָס איך האָב פון זיי דערפאָרן, איז מיר געווען א גרויסע איבעראשונג.

זיי האבן מיר דערציילט, אז דער פרי־ערדיקער איינגעטימער פון דער אימעניע האט טאקע געהאט לעבן זיך א אידיש איז געל וועלכן ער האט געהאלטן ווי אן אייגענן קינד, און זייענדיק רייך, און ניט האָבענדיק אליין קיין קינדער האט דער מוזשיק געגעבן דעם אינגל די בעסטע דערציאונג, וואָס ער אליין האט נאר פארשטאנען, אז ער האט אים נאכהעם געגעבן אין א דוכאָווער סעמינאריום.

מיין אנקל גרשון איז געווען א רוסישער פאָפּ.

— אבער וואו איז ער איצט? לעבט ער נאָך? דאָס האָב איך אויף קיין פאל ניט געקאָנט דערפארן.

— איך האָב דאן אנגעווענדעט מיין גאנצע ענערגיע אויף אן אנדער וועג. איך האָב אָנגעפאנגען זוכן מיין אנקל שמשון; אבער דאָ האָב איך ניט געפונען מער ווי א שפּור.

איך האָב דערפארן אז אין יענער נאכט האָבן פּוליטישע פּויערים געפונען אויפ'ן וועג א בלאנדזשענדן אידישן אינגעלע, וועלכן זיי האבן געבראכט אויפ'ן שולהויף.

אין אלינאָו האט ער זיך אויסגעהאַרעוועט. ער האט געלערנט אין די ישיבות און ווען ער איז עלטער געווארן, איז ער קומען א פרעמדער איד און האט אים געגומען פאר זיין איידים.

אויב יענער אינגל איז דאָס מיין אנקעל שמשון, ווייס איך ניט, און איך ווייס אויך ניט ווא אין האט געהאלטן זיך צו דער אומגליקלאכער גרשון איז פארשיקט געווארן, ווא אויב ער לעבט איז ער פיליייכט א רייכער איד, ערגעץ וואו אין דער ליטא.

— אָט האָסטו די אידישע טראגעדיע, די טראגעדיע פון א אידישער פאמיליע! איין ברודער א רוסישער, און דער צווייטער א ליטווישער, און דער דריטער אן עסטרייכישער, וואו קאָנסטו געפינען א פאלק ביי וועלכן די פאמיליעס זאָלן אזוי צעריסן ווערן?!

גיטל האט ווי עס שיינט אים גאָרניט געהערט. זי איז געווען פארטראכט און האט זיך געגעריבלט אין אירע בעל־אנקען.

— עס איז א מערקווירדיקע זאך — האט זי אין א וויילע ארום געזאגט: — אבער עס וויל מיר ניט ארוים פון קאָפּ — דיין אנקל זאָגסטו, האט געהייסן — שמשון, און איך קאָן אויך איינגעלע א שמשון ר' יודלס, הייסט ער, א מאן, און עלטערער, געווען אמאָל רייך. א' אן אייד דעלע פאמיליע, איך האָב ביי זיי פארבראכט מערערע טעג, זיי זיינען מיר געווען די בעסטע פריינט.

— איך וואָלט געוואָלט קאָנען דעם מאן, וועלכער טראָגט מיין אנקל'ס נאָמען, און איך וואָלט געוואָלט קאָנען די טאָכטער וועלכע האט געוריבט באכראב'ס הארץ. וואו איז איצט אונזער פריינט באכראך? ווי גייט עס אים אין د ע ר מלחמה פון קאָליש?

גיטל האט געוואָלט עפּעס זאָגן, אבער אין דעם דאזיקן אויגבליק האבן זיך דערהערט איבער זייערע קעפּ א ווילדער טרמעל און א קלאפּעריי פון פיס.

— די רוסן! — האט גיטל א מורמל געטאָן, ציטערנדיק מיט אלע גלידער, און איר גאנצער געשטאלט איז איינגעשרומפּן געווארן פון שרעק.

— עס איז ניטאָ קיין געפאר, — האט דער געליבטער, רפאל ניימאן איר בארואיקט, — זיי וועלן דאָ ניט בלייבן שטיין: דו הערסט דאָך אז זיי גייען פארביי.

די סאָלדאטן זיינען ווירקלאך פארביי געגאנגען דעם טרענטש, זיך ניט אָפּשטעלענדיק. דען נאָכהעם ווי פאָן קאנוויצקי'ס שלאָם איז שוין געלעגן אין חורבות, האָבען זיי ניט געהאט מער וואס דאָ צו טאָן, און זיי האָבן זיך צוריקגעקערט צו זייער לאגער.

אויפ'ן וועג האָבן זיי אין וועלדל געפונען דעם טויטן קערפּער פון דעם סאלדאט, וועלכן רפאל ניימאן האט איבערגעטאָן אין זיינע פרויען קלייד־ער.

— א פרוי! — האט איין סאָלדאט אויסגערופן, — א דער'הרב'עטע פרוי! א שאדן וואָס זי איז ניט קיין לעבעדיקע!

— ווארשיינלאך א זשידאָווקע,— האט א צווייטער באמערקט.

— מסתמא אזא זשידאָווקע ווי יענער פּראָקליאטער פארוואונדעטער, וועלכען מיר האָבן געמוזט אוועקשיקן אין האספּיטאל.

ער האט ברוטאל בריק געטאָן د ע م טויטן קערפּער מיט'ן פוס.

די רוסישע סאָלדאטן זיינען געווען אזוי שטארק צערייצט איבער דער אנטישיינג, וואָס זיי האָבן פריער געהאט, דאָס זיי האָבן באשלאָסן דאָ אויפ'ן פּלאַץ אנטערצוזוכן דעם טויטן, אויב ער נארט זיי ניט אזוי אָפּ, ווי עס האט זיי פריער גענארט דער פארוואונדעטער מאיר מאַרגאָלים.

און זיי האָבן ווירקלאך אויסגעפונען, אז דער טויטער איז א מאן אין די קליידער פון א קלאפּעריי פון פיס.

זייער צאָרן איבער דעם דאזיקן צווייטן זשידאָווסקן שווינדל, ווי זיי האָבן עס גערופן, איז געווען אָן גרעניץ, אז זיי האָבן געגעבן דעם טויטן קערפּער צערייסן אויף שטיקער.

— ווארפט אריין דעם פּגים אין די פלאמען! — האָבן עטלאכע פון זיי געברומט, — זאָל ער אוועק מיט רויך!

מערערע הענט האָבן אויפגעהויבן דעם טויטן קערפּער פון זייער איינענעם קאָמעראד, וועלכער איז געבראכט געווארן צצוריק צו דעם ברענענדיקן שלאָס און אים אריינגעשליידערט אין די פלאמען.

מיט א געפיל פון האס און ראכע האָבען זיי צוגעקוקט ווי דער מענשלאכער קערפּער ווערט פארוואנדלט אין קול.

ווען זיי זיינען ווידער פארביינענאָגען דעם טרענטש צו זייער לאגער האט רפאל ניימאן פארזיכטיק ארויסגעשטעקט דעם קאָפּ און ער האָט זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטן.

— וואָס ווילסטו טאָן? — האָט גיטל געפרעגט מיט א ציטערנדיקער שטימע.

— מיר מוזן דאָך ענדלאך ארויס דאנען, — האט רפאל ניימאן געענטפערט, — מיר קאָנען דאָ ניט בלייבן ווי ווילדע חיות אין זייערע נאָרעס. קיין עסן ווארט האָבן מיר דאָ ניט. איך וועל ארויסגיין אין זוכן א מיטל ווי אזוי د י ך צו באפרייען.

(פארשטעצונג — טעמע)

סעם שאָר

פון דער
שאר קענדי קאָמפּאני
אנאָנסירט

צו אלע אידישע סטארקיפערס פון וויניפעג און מערב קאנאדע
אז ער האט צוגערייט א סטאק פון ערשט קלאסיקע

פּסח'דיקע קענדיס

פון אלע סארטן
בהשגחת הרב י. י. כהנאָוויטש
צו באקומען אין אלע אידישע סטארס אין וויניפעג און מערב קאנאדע

SAM SHORE CANDY CO.
243-5 Jarvis Ave., Winnipeg, Man.

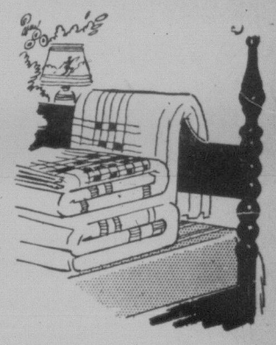

אייערע בלענקעטס

געוואשן דורך אונזערע ספּעציעלע מעטאָדן וועט זיי צוריקקערן זייער ווייכן, פּוחיקן און פרישן אויסזעען, וואָס שאפט אנגענעמע נעכט פון שלאף.

פּרובירט אונז אויס איצט, און לאזט אונז אייך ווייזן ווי אַזוי מיר האלטן אונזער וואָרט.

טעלעפאָנירט 22 818

און אונזער פארטרעטער וועט צו אייך קומען.

PEERLESS LAUNDRY

"אומפאַרגלייכבאר אין פעאיקייט און אויפאסונג"
הערט אונזער ראדיאָ קאָנצערט פון סי. קיי. וויי. יעדן מיטוואך 8.30 אוונט

THE TRADERS TRUST COMPANY

אפיציעלע אסיינים, עקזעקיוטארס, אדמיניסטראטארס, פינאנציעלע אגענטן
4טער פלאר, יונייטד טראסט בילדינג טעלעפאָן 26 892

די ווערטן אנגעבאטן אין
דיימאָנדס
אין
בזוירקס
קאָנען ניט איבערטראָפן ווערן
Henry Birks & Sons, Ltd.

ZAM-BUK
ענדיקט וויטיקן, נעשווילאכן בלוטיקונג פון
העמערהידס (פיילס)
Ointment 50c Medicinal Soap 25c

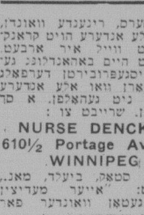

ווערקפאס אלסערס, רונינדע וואונדן, עקזעמא און אלע אנדערע הויט קראנקהייטן נעהיילט וויל איר ארבעט לייכטער זעלבסט היים באאנדרונג, ענטוט מיט אויסגעפּרובירטן דערפאָלג פאר א סך יאָרן וואו אלע אנדערע רפואות האבן ניט געהאלפן. א סך באשטעטיקונגען. שרייבט צו:
NURSE DENCKER
610½ Portage Ave.
WINNIPEG
מיט דער אלסערס האט זיך געבעסערט נאכדעם ווי מען מאָל אנדערע דעם אינסמענט. איר קאָן אויף אזויפיל ניט אויסרעכן מיין דאקטערליכן א.א.וו.

עס איז
א כבוד און א שיינקייט
צו סערווירן
מאַנישעוויץ'ס
מצות און מצה פּראָדוקטן
פארלאנגט פון אייער סטארקיפער אדער דילער מאנישעוויץ'ס מצות — דער עונג יום־טוב פון מיליאנען אידן.
אימפּאָרטערס און דיסטריביוטארס
— THE —
Adelman Importing
COMPANY
487 Alfred Ave. Phone 52 462
אפיס און ווערהויז
597 Selkirk Ave. Phone 52 850

אויב ניט איצט — איז ווען דען?

א גרייז גראָער איד קומט צום רב: ער וויל זיך גט'ן מיט דער ווייב. דער רב קוקט אים אָן פארוואונדערט און פרעגט אים:

— זאָגט וויפיל יאָר איז שוין ביי אייך נאָך דער חתונה?

— העכער פופציק, — ענטפערט דער אלטער.

— קינדער־האט איך?

— פיר זין און דריי טעכטער.

— וואו זיינען די קינדער אייערער?

— אלע, ברוך השם שוין אויסגעגעבן.

— ווי קומט עס וואָס איצט וועט דער עלטער האט אין זיך דערמאנט צו גט'ן?

— וואָס הייסט אויף דער עלטער? וואָס הייסט פּלוצלונג? ס'איז גאָר ניט פּלוצלונג. הערט מיך אויס, רבי, וועט די זאך פאר אייך גאָרניט זיין קשה. ביז דער חתונה האָב איך, ווי דער שטייגער, די כלה מיינע ניט געקאָנט און כמעט ווי ניט געזעען אפילו. באלד נאָך דער חתונה האָב איך זיך ארומגעקוקט און דערזעען און נאענט דערקאָנט, וואָס פאר א מין סחורה איך האָב געקראָגן, און טאקע גאָר אין גיכן האָב איך חשק געקומען צו באַפרייען זיך פון איר. הויבט זיך אבער אָן א מעשה: א מעוברת'ע פרוי! טענה'ט דער מאנט. עליו השלום, אז קיין מער ברת'ע גט מען ניט, עס איז א בזיון פאר ליידן, און ער איז גערעכט. נאָכ'ן געווענען דאָס קינד איז זי דאָך א זויגערן, — ווי־דער א טענה, אז קיין זויגערן גט מען ניט. און אזוי איז געווען כסדר: אדער געטראָגן, אדער געזוגן, ביז גאָט האָט געהאלפן, זי האָט אויפגעהערט קינדלען. איז אבער אלץ ניט אויסגעקומען גלאָט. קינדער אין שטוב, ווי נעמט מען צו ביי קינדער די מוטער זייערע? איצט, רבי, האָב איך שוין חתונה געמאכט די לעצטע טאכטער, זאָל לעבן, און אין דער היים איז ניט פארבליבן, דאנקען גאָט, ניט קיין זין און ניט קיין טאכטער, היינט זאָגט אליין רבי, אויב ניט איצט — איז ווען שוין יא?

:: צו פארקויפן :: FOR SALE

מארטש סנעפּס

באיד עווניו. נאענט צו מיין סטריט, 11 רומיקע הויז פון 2 סוויטס, פארדענט פאר $40 א מאנאט, אונטערשטער סוויט פארנומען פון איינגטומער. הייסע וואסער באהייצונג, אוק פלארס, גוטער נאראדזש. זיעסע וואסער פאר עלעקטרי־שער קראפט. יעדער פלעט האלט 3.400 סקווער פוס, זיך וועגן צו זאָלן בינסקי ברידער, 24 דערבי סטריט, טעלעפאָן 57 371.

אינשורענס פאר אלערליי צוועקן. געלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 אוף 807 53

באיד עווענין—זייער א שיינע 8 רום הויז, 4 בעדרומס, אוק פלארס אונטן און מייפּל פלארס אויבן, גאָוויערט פאר עלעקטרי־שער קראפט. אין בעסטן צושטאנד. נאָראדזש. 40 פוס לאנג. פריין $5,700 אויף טערמינען.

W. J. EAGLESON
408 McIntyre Block Ph. 23 787

צו פארקויפן פארשיידענע הויז־מעבל (פּורניטשור). טעלעפאָנירט 51 652, אדער זיך וועגן אין 152 באראנס עווע.

צו פארקויפן הויז־פארניטשור. איינגטומער פארלאזט די שטאָט. סוויט צו סובלעטן. זיך וועגן אין סוויט 1, באלטיק אפּארטמענטס.

צו פארקויפן ביליק א גענוצטע וויפּעט קאר 1927 מאָדעל —

אין גוטן קאָנדישן. צו זעען טעגלאך פון 9 אינדערפרי ביז 6 אויינגער אוונט, אדער שפּעטער, ביי אפּאָינטמענט, אין בית־תזמים, 123 מעטסאָן עווענין.

סנעפּ, 7 רום הויז, פולי מאָדערן, אין רי־וועד הייטס, 10 מינוט נאָנג פון סיטי פּארק, 50 פוס לאנג, ביימער און קוסטן. גוטער נאראדזש. טערמס — קיין קעש איינצוצאָלן. $40 א מאָנאט וואָס שליסט איין אינטערעסט און פּרינציפּאל. טעק־סעס $90 א יאָר, פריין $4.000. באזייט דעם 15טן אפּריל. איינגטומער פארט אריס קיין יאָרקטאָן, סאסק. טעלעפאָנירט 401 224.

צו פארקויפן אין דער נאָרט ענד א סנעפּ, פולי מאָדערן, 6 רום ברייט הויזער באנאנאלאן, פול ביימענטס, גאָוויערט פאר עלעקטרישע קראפט. גלעזערנע וועראנדע. שיינע הענט געפיינטעטע רומס, אלע אין ערשט קלאסיקן צושטאנד. נאָראדזש און "שטיין פּען". לאנ 33 ביי 115. קליר טייטל. בלויז $3.800. טויזנט דאלאר קעש באלאנס אראנזשירט.

WALCH LANDS, LTD.
303 Huron and Erie Bldg.

:: פּערזענלאכעס :: PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
290 פּארטרעדזש עוו. איבער לייסאָמס טעאטער
נייסטע בעסטע פּאקס טראט און וואלץ סטעפּס
קלאסן און סטריקטלי פּריוואטע לעקציעס.
פולער קורס פון לעקציעס $5.00

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באנדער
ד. סימפּסאן, מענעדזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

שיקט פאר בארגען פריין ליסט
פון נאראנטירטע איבערגעבויטע ראיאלס, אנדערוואוד, רעמינגטאנס, פּארטסייבל און א. וו. לייכטע טערמינען. פריייער בוך וועגען "טאוטש טייפּינג" מיט יעדער מאשין.
אלע סארטן פאר־ריכס.
ROYAL TYPEWRITER AGENCY, DEPT J
288 Fort St., Winnipeg, Man.

אייער אלטע מעבל געמאכט ניי
און טאקע ביי אייך אין דער היים בעסטע ארבעט פאר ביליקסטע פריין.
רופט מיך אָפּ
23 269

גענוצטע סינגער ניי־מאשינען און אנדער סארטן מאשינען פון $15 אן העכער. אלע נאראנטירט צו נייען פּרפעקט. מיר שיקן איבעראל. שרייבט פאר פריין ליסט אדער קומט אריין אין סינגער ברענטש, 300 נאָט דיים עוועניו, ווינניפּעג. דזש. שיפּער, מענעדזשער.

געלט!
פאר אייערע באלדיקע נוטן
$50 ביז $500
צוועלף מאָנאטן צו באצאָלן עס צוריק.
ריזאָנייבל ריינטס. פּאָקטלאכע באדינונג.
שטרייטנג פאָרטרוילאך
אפן טעגלאך ביז 7.30 נאָכמיטאג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

מיר פארריכטן "ראָנס"
אין
סילקענע זאָקן
ביליקסטע פריין אין קאנאדע
Suite 1, Westminster Block
330 DONALD STREET

פאונדריישאָנס פאר מצבות געמאכט און פארריכט פאר אייער צופרידנהייט.
JOHN SCHALER
Phone 5993921

אדווערטייזט אין "דאָס אידישע וואָרט" — עס וועט זיך אייך באצאָלן

:: צו פארענטן :: FOR RENT

רעדוואוד אפּארטמענטס

פארנער קאלעדזש און מיין.

צו פארענטן א שיינעם צוציענדיקן סוויט אין דעם בלאָק. זעט דעם קערטייקער, אדער טעלעפאָנירט 26 365.

פארלאנגט א סוויט מיט א באזונדער באדרום אין א נייער מאדערנער הויז. גוטער לאקיישאן פארגעצויגן. זיך וועגן צו דאָס איר. וואָרט באקס 7947.

צו פארענטן א וועדהויז, 1 אדער צוויי פלעטס, אין 24 דערבי סטריט. באזונדער אריינגאנג, מיט עלעקטרישן עלעוויטער און א פריי־וועט טרעפּ. יעדער פלעט האלט 3.400 סקווער פוס. זיך וועגן צו זאָלן בינסקי ברידער, 24 דערבי סטריט, טעלעפאָן 57 371.

ארבעטער פארלאנגט HELP WANTED

פארלאנגט א באי מיט גוטער עקספּיריענס פאר א דזשענעראל סטאָר. ענגלישער טרייד. מוז האָבן גוטע רעפערענס. אין שרייבן וויפל געהאלט דערוואַרטעט צו:
J. GLASSMAN
Dubuc :: Sask.

אדער זיך וועגן צו סי. גלעסמאן, 62 ראָבינסאָן סטריט.

פארלאנגט א בוקקיפּער שטענדיקע שטעלע. זיך וועגן צו ווינניפּעג פיר סופּליי, 45 נאָט דיים עוועניו.

:: שטעלע פארלאנגט :: SITUATION WANTED

עקספּיריענס קלערק פארלאנגט א דזשאָב אין א קאָנטרי סטאָר. רעדט ענגליש, רר טעניש, דייטש. פארלאנגט ניט קיין גרוסען געהאלט. זיך וועגן צו דאָס אידישע וואָרט באקס 7903.

שטעלע פארלאנגט. ווילין צו ארבעטן אין קאָנטרי דזשענעראל סטאָר, קאָן ריידן רוסיש, ענגליש, אויך לעזן און אביסל שרייבען. אויך לערנען העבריאיש מיט־קינדער אויב נייטיק. איך בין אויך א שוחט עופות. איך האָב עקספּיריענס אין דזשענעראל סטאָר ביזנעס פאר די לעצטע 15 יאָר. זיך וועגן צו ד.א.וו. באקס 7950.

שחט ובודק—יונגערמאן מיט קבלה אויף שחיטה ובדיקה פון דער אלטער היים און פון הרב כהנאוויטש זוכט א שטעלע אין קאָנטרי. איז אויך א בעל־קריאה און וועט לערנען מיט קינדער. קאָן אביסל ענגליש. מיט אנפראגעס זיך וועגן צו
L. COOPER
79 Charles Street Phone 56 341

געשעפט געלעגענהייטן Business Opportunities

א גרויסער סנעפּ, צו איבערגעבן א גראָסערי סטאָר מיט פיקסטשורס פאר $250, ווייל איך קאָן עס ניט אטענדן. זיך וועגן אין 529 אבערדין עווע. טעלעפאָן 55 778.

דעליקאטעסן, נאָרט ענד, סטאָק און פיקסטשורס $900, רענט בלויז $25. א גוטער געשעפט.

קלאָדינג סטאָר, לעבן סי. פּי. אר. סטייר־שאָן, סטאָק $1,200, פיקסטשורס $50, רענט מיט 3 באקוועמע רומס $45. זיכער צו מאכן א לעבן.

דזשענעראל, עמלאכע גוטע סטאָרס וועלן געמען א הויז אין ווינניפּעג אן קליי־נעם קעש. איצט אין אייער געלעגענהייט צו קויפן גוטע דזשענעראל סטאָרס.

אויב איר ווילט א געשעפט, זעט
ח. פערלמאן, י. יאנ. נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

מיט 30 פונט מצה גיב איך אין פונט פאטייטאָ מעל פ ר י י!
D. TOOLCHINSKY
465 Pritchard Ave. Winnipeg

אין קווינס טעאטער

מיטוואך אוונט, דעם 26טן מארט, וועט אין קווינס טעאטער פארקומען א יום־טוב לכבוד דעם ערן אוונט פון מאדאם מאניא ארקא.

צו דער געלעגענהייט פירט זי אויף א פּיעסע אין וועלכער זי ציינט זיך ארויס מיט איר גרויסן טאלאנט אלס דראמאטישע שוישפּילערן. צו איר ערן אוונט פירט זי אויף א מעלאדראמע אין 4 אקטן "די שפּין און די פליג", פון נ. ראקאוו. מאדאם ארקא וועט אויפטרעטן אין דער הויפּטראל פון עלים.

כדי צו געבן אלעמען א געלעגענהייט צו קומען צו איר ערן אוונט, האט מאדאם ארקא באשלאסן צו שפּילן דעם אוונט צו פּאָפּולערע פּריין—50 סענט יעדער סיט.

דער ווינניפּעגער טעאטער עולם וועט זיכער קומען אין מאסן צום ערן אוונט פון מאדאם ארקא, און איר צוטייל דעם כבוד וועלכן זי האט פארדינט.

אין פעלעם טעאטער

היינט ווערט געשפּילט אין פעלעם טעאטער א זייער שפּאנענד און אמוזירנדיק בילד "דזשענטלמען פון דער פרעסע" מיט דעם באריטמן מואוי סטאָר. וואלטער האוסט אין דער הויפּט ראָל, צוזאמען מיט אן ערשט קלאסיקן קעסט. דאָס בילד איז פול מיט שפּאנענדע סצענעס. אויך א ריי־דענדע קאמעדי און פאקס נייעס. זעט עס אין פעלעם טעאטער.

היינט אויף דער ראדיאָ

CKY
ווינניפּעג
8.00—מוזיק.
8.30—רעדע פון מיס העסאָן.
CNRW 780
ווינניפּעג
9.00—סי. עץ. אר. טראנסקאנטינענטאל נעטוואָרק.
CJRW 499.7
פּלעמינג
5.40—מוזיק.
6.00—אנקל פּיטער.
7.30—נעריק טעאטער.
8.00—סטודיע מוזיק.
8.30—אוירל הילס אָרקעסטער.
CJGX 650
יאָרקטאָן
7.15—פארמערס פריירי ראדיאָ שעה.
WTMJ 620
6.00—מילוואוקי, מוזיקאל, פּראָגראם.
WCAE 1240
6.30—פּיטסבורג. דער פּעריאד פון גוטער מוזיק.
WHK 1390
7.00—קלעוולאנד, פארשייד. פּראָגראם.
WCCO 810
8.00—מינעאַפּאָלים, סט־פּאול. אלד גאָלד אָרקעסטער.
WGN 720
8.30—שיקאגאָ. סופּער אָרקעסטער.
WMAQ 670
9.00—שיקאגאָ, דריי דאקטוירים: מוזיק, קאנאדער מוזיקאלישע פּראָגראם.
WTMJ 620
9.00—מילוואוקי. פיטשער
WTAM 1070
9.30—קלעוולאנד. אר. קיי. א. שטונדע.
WLW 700
10.00—סינסינאטי. פארשייד. פּראָגראם.
WGN 720
11.00—שיקאגאָ. דרים שיפּ. אָרקעסטער.
WDAF 610
11.15—קענזאס סיטי. קלאסיק.
(WJR 750
11.30—דעטראָיט. אָרקעסטער.

NEW PALACE THEATRE
היינט און מארגן
"דזשענטלמאן פון דער פּרעסע"
אויך א ריידנדע קאמעדי, פאקס נייעס דזשענעראל

קווינס טעאטער
מארגן
מיטוואך דעם 26טן מארט
צום ערן אוונט פון
מאדאם מאניא ארקא
וועט געשפּילט ווערן
"די שפּין און די פליג"
לעבנס בילד אין 4 אקטן
מאדאם ארקא אין דער הויפּט ראָל
פלארענס וויס,
משה אוישער
און דער גאנצער אנסאמבל אין שיינע ראָל
יעדער סיט 50 סענט
באלקאני 25 סענט
אדרעט שוין אייערע טיקעטס
טעלעפאָן 51 108

מצה! מצה!
ד. טולטשינסקי
465 פּריטשארד עווע. טעלעפאָן 54 336
איך בין מודיע אלע קאָנטרי אידן, סטאָרקיפּערס, פּעדלערס, אז זיי קריגן ביי מיר אלע מינים מצות צו האָלסייל פּריין. ווי אלע יאָר וועל איך אויך היינטיקס יאָר צופרידנשטעלן אויף דעם בעסטן אופן.
ריטייל פאר ווינניפּעג.

INCOME TAX SERVICE
AUDITS, FINANCIAL REPORTS
INVESTIGATIONS
בוקקיפּינג סערוויס
ס. א. פּארטיגאל
— מיט —
דזשא. לום און קאָמפּאני
Chartered Accountants, Auditors
204 ווינניפּעג בלאָק, טעלעפאָן 23 942
רעזידענס פאָן 24 524

זעט אונזערע נייע ספּרינג סחורות
א גרויסער אויסוואל פון וואָס אויסצוקלייבן
Dominion Furniture Co., Limited
499 NOTRE DAME AVENUE
PHONES: 86 195 — 87 873

פרויען!
אויס "ראָנס" אין סילקענע זאָקן
מאכט זיי געדווערן איבער צוויי מאָל אויפיל און שטענדיק אויסזעען ווי ניי. לאזט אונז אייך ווייזן ווי אזוי. קומט, שרייבט אדער טעלעפאָנירט
614 SOMERSET BLOCK
PHONE 28 889

וואנצן און קאקראָוטשעס
פארניכטעט. ארבעט גאראנטירט
CHARLES RIESS & CO.
376 Colony St. Phone 33 529